THE LIBRARY OF THE
JUN 3 1927
UNIVERSITY OF ILLINOIS

Izhaja vsak dan razen sobot in praznikov.
Izvzši daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XX. | Cena Lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., četrtek, 2. junija (June 2), 1927. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 129

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

COOLIDGE POZVAL LINDBERGHA, DA MORA ITI

Priti ima s križarko v Washington 11. junija. Shipstead kritizira intrigarsko politiko, v katero so omrežili letalca in ga poziva, naj obišče še druge evropske dežele. Nemčija protestira.

Washington, D. C., 1. jun. — Predsednik Coolidge je včeraj brzojavno pozval Charlesa A. Lindbergha, naj odide takoj domov s križarko "Memphis", ki mu je na razpolago v evropskih vodah. Odpotovati ima naravnost v Washington, tako da pride sem 11. junija, ko ga Coolidge še lahko sprejme preden odide na počitnice v Južno Dakoto. Predsednik je tudi imenoval kabinetni odbor, ki pripravi vse potrebno za ceremonijalni sprejem letalca. Ker je Lindbergh še vedno v zvezni službi kot poštni pilot, ne more prezreti predsednikove odredbe.

Minneapolis, Minn. — Henrik Shipstead, farmar-delavski senator iz Minnesote in Lindberghov rojak (oba sta švedske narodnosti), je 31. maja poslal kablogram Lindberghu v London pozivajoč ga, naj ostane v Evropi kot je prvotno nameraval in naj obišče glavna mesta drugih dežel, ki so ga povabile na polet, da jih ne užali. Shipstead je ostro kritiziral politično intrigarijo, v katero so omrežili Lindbergha v Parizu in Londonu, da se ne more ganiti in ga zdaj izrabljajo v nečedne politične namene.

Berlin, 1. jun. — Nemčija je globoko užaljena, ker je Lindbergh posetil le prestolnice njenih bivših sovražnikov in v Berlin ne pride. Nemški listi pripisujejo to političnemu intrigarstvu in napadajo ameriškega poslanika Herricka v Parizu, o katerem, pravijo, da je bolj francoski kot so Francozi sami. Herrick je obdolžen, da je on preprečil Lindberghov polet v Berlin, dasi je letalec želel posetiti Nemčijo.

"Tageblattov" poročevalec javlja iz Washingtona, da so na delu močne politične sile, ki nočejo, da bi Lindbergh šel v Nemčijo in na Dunaj. Pariški poročevalci pa javljajo, da je Lindbergh zelo razočaran, ker mu ne pustijo na turnejo po Evropi. Nekemu poročevelcu je baje rekel: "Če bi bil to vedel, ne bi bil šel v Evropo. Jaz sem pričakoval, da se bom lahko svobodno gibal."

London, 1. jun. — Lindbergh, ki ga je angleški kralj včeraj odlikoval z avijatično kolajno, ostane v Londonu do četrtka, nakar poleti nazaj v Pariz, toda ne s svojim letalom, ki ga je prineslo čez ocean. "Spirit of St. Louis" je že razkopan in zložen na parniku "George Washington", ki odrine še ta teden v Ameriko. V Parizu ostane Lindbergh dva dni, nato pa odpotuje domov.

VOJAKI STRELJALI NA LINČARSKO DRHAL.

Dva linčarja ubita in 18 ranjenih v Tampi.

Tampa, Fla. — Floridska milica je v torek streljala na več tisoč glav broječo množico moških, ki so navalili na tukajšnjo okrajno ječo z namenom, da ugrabijo zamorca C. F. Levinsa, samoizpovedanega morilca in ga linčajo. Vojaki so ubili dva moža in 18 je bilo ranjenih. Drhal se je umaknila od ječe, a nevarnost še ni odstranjena in governer je ukazal pojačati vojaške čete.

Kanadčan poleti čez Atlantik.

Toronto, Ont., 1. junija. — Kapitan Edward Janny bo v kratkem poskusil poleteti čez Atlantik.

Pojasnjevanja o delavski delegaciji za tujezemstvo

Ta delavska delegacija ne bo zastopala Ameriške delavske federacije, razlaga Green.

Washington, D. C.—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, naznanja, da je resnica, da bo delegacija devet dobroznanih unijskih odbornikov obiskala Rusijo in druge evropejske dežele. Delegacijo bo spremil štab ekonomičarjev. Temu dodaja, da ta delegacija ne odpotuje kot zastopnica Ameriške delavske federacije.

On pravi, da so bili odborniki Ameriške delavske federacije opozorjeni, da Albert Coyle, urednik strokovnega glasila železniških strojevodij in drugi, podpirajo načrt, da se organizira skupina, ki bo klasificirana kot "delavska delegacija" in ki obišče Rusijo in druge evropejske kraje. Green meni, da so bili enaki načrti izdelani tudi lani, a niso bili izvedeni.

Letos se govori, pravi Green, da so dobro znani unijski odborniki že vse aranžirali, da odpotujejo poleti, z njimi pa tudi štab ekonomičarjev.

Na to razlaga Green, da ta delegacija ne bo zastopala ameriške delvske federacije in da bo v Evropi o tem dejstvu obvestil vse delavske strokovne organizacije. Zadnja konvencija Ameriške delavske federacije je izjavila, da se ne more pridružiti misiji, ki bi preiskavala razmere v Rusiji. Dalje je priporočila, da se odborniki strokovnih delavskih organizacij ne pridružijo takim misijam.

Temu je dodal, da prizna, da ima pravico vsak strokovno organiziran delavec in odbornik, ki ima stike z Ameriško delavsko federacijo, obiskati Rusijo ali katero drugo deželo, da študira in preiskuje ondotne gospodarske in politične razmere. Toda odborniki Ameriške delavske federacije delajo razliko med delegacijo, ki govori sama zase, ali ki govori v imenu Ameriške delavske federacije.

Kratek zaključek dolgega pojasnjevanja je ta, da lahko vsak organiziran delavec ali odbornik organizacije, ki ima stike z Ameriško delavsko federacijo, potuje, kamor želi in sme preiskovati, kar hoče, toda ne v imenu Ameriške delavske federacije, ako ni prejel od nje mandata.

Neurje povzročilo poplave v Indiani

Dvesto ljudi pognanih v šotore, ko je reka Wabash narasla po hudem neurju za 22 čevljev. Vesti s poplavljenega ozemlja v Misisipiški dolini.

Vincennes, Ind., 1. junija. — Čez dvesto ljudi je bilo včeraj prisiljenih poiskati si zavetja v šotorih, ko je reka Wabash preplavila vse nižine te okolice. Neurje zadnjih dni je bilo tako silno, da je reka 22 čevljev nad normalo. Dežuje vsak dan že en teden.

V Indiani je 30,000 tisoč akrov zemlje pod vodo. Ceste so zaprte, vlaki tudi ne vozijo v tej bližini. Iz Evensvilla je poplava pognala več ljudi, ki so zbežali na griče, kamor voda ne doseže.

Mount Carmel, Ill., 1. junija. — Deževje zadnjega tedna, ki je trajalo vsak dan, je povzročilo, da so bližne reke in potoki izstopili iz svojih strug in voda je zalila na tisoče akrov sveta.

Chicago, 1. junija. — Snoči je relifni sklad misisipiškim poplavljencem v Cicagu dosegel $1,050,006.

Washington, D. C., 1. junija. — Vsa znamenja kažejo, da je glavna nevarnost velike misisipiške poplave odstranjena, ko je voda v več krajih pričela upadati. Nasipne razpokline ne stavijo več nevarnosti, ker sedaj dere le malo vode čez nje. V nekaterih krajih že mislijo na oranje in sajenje pridelkov, ako ne bo deževje zadržavalo dela nazaj. Kjer bo le mogoče, bodo skušali sejati letino še pred 15. junijem, ker pozneje bi bilo itak prepozno.

Predsednik Coolidge je Hooverjevega mnenja, da se še sedaj ne preneha z nabiranjem prispevkov poplavljencem, ker relifna akcija bo imela še veliko dela pri rehabilitaciji poplavljenega ozemlja v Misisipiški dolini, ko voda odteče in pade nazaj v svojo strugo.

Hoover je dejal, da bo na vsak način treba dati prizadetim farmarjem denarna posojila v bombažnem in sladkornem pasu. Največji problem je sedaj, pravi Hoover, kako seliti in dobiti farmarje nazaj na njihove farme. On je mnenja, da je treba vsaj deset milijonov dolarjev kredita, da se zopet upostavi farme v poplavljenem ozemlju.

Vojna neizogibna, pravi tretja internacijonala

Eksekutiva v Moskvi je naslovila na vse pripadnike dolg apel za pomoč Rusiji in Kitajski. Trockij je kritiziral taktiko in dobil je ukor.

Moskva, 1. jun. — Eksekutiva tretje internacionale je včeraj izjavila v dolgem dokumentu, da je nova svetovna vojna neizogibna in komunistične stranke vseh dežel so pozvane na aktivno delovanje v prid sovjetski Uniji. Delavci imajo nalogo preprečiti prevažanje municije in vojaštva.

Delavci so tudi pozvani na intenzivnejšo pomoč kitajski revoluciji. Eksekutiva imenuje razkol in poraz komunistov v Šangaju, Kantonu in Nankingu kot delni poraz kitajske revolucije, katerega je treba nadomestiti z močnejšo propagando v unijah in med vojaki, ki so na potu na Kitajsko.

Eksekutiva pravi, da Velika Britanija vodi ofenzivo proti sovjetom. Dobila je na svojo stran Hindenburga, predsednika Nemčije, Poljsko in Letsko, dočim je Rumunija dekla Mussolinija, ki je obratno orodje Anglije. Toda Anglija še ni dobila Perzije in Turčije na svojo stran; azijatska ljudstva v Kitaju, na Javi in Filipinih ter v Indokini bodo pomagala sovjetskim republikam.

Eksekutiva je sprejela komunistično sekcijo na Kubi v internacionalo in dala je nov, oster ukor Leonu Trockiju, ker je kritiziral vodstvo internacionale. Trockij je ljuto obsodil politiko komunistične internacionale na Kitatjskem in dejal je, da je režim sovjetov v Rusiji pod kontrolo stranke bolj nevaren kot zunanji imperijalizem.

Učiteljice morajo imeti dolga krila.

Martinsburg, W. Va. — Tukajšnji šolski odbor, kateremu načeluje luteranski pastor, je odredil, da vse učiteljice v šestnajstih javnih šolah v tem okrožju morajo nositi krila do členkov ali pa pustiti službo.

Trije otroci družine podlegli ošpicam.

Rock Island, Ill., 1. junija. — V petih dneh so družini Austen F. Paranovi umrli trije otroci, ki so oboleli na ošpicam.

FEDERACIJA ZA PRAVICO VANZETTIJA

Njena eksekutiva je apelirala na governerja, da pardonira Sacca in Vanzettija.

Washington, D. C. — Eksekutiva Ameriške delavske federacije je apelirala na governerja Fullerja, da naj pomilosti Sacca in Vanzettija, ako ni prepričan o njuni krivdi. V memorandumu naglaša eksekutiva, da je že detroitska konvencija Ameriške delavske federacije sprejela resolucijo, v kateri je zahtevala in priporočala novo obravnavo. Konvencija je dvomila, da sta imela Sacco in Vanzetti nepristransko obravnavo, ravnotako je dvomila o njuni krivdi.

Najvišja sodišče je odklonilo priziv za novo obravnavo in obsodba nižjega sodišča je še v veljavi.

Za Sacca in Vanzettija vlada izredno veliko zanimanje in ljudsko mnenje postoji, da nista imela nepristranske obravnave. Slišali so se glasovi, da sta bila spoznana krivim in obsojena, ker sta bila delavska zastopnika in aktivna v interesu delavstva.

Končno naglaša eksekutiva v svojem spisu, da je v interesu pravice, ako governer Fuller uvede najstrožjo in temeljito preiskavo v zadevi Sacca in Vanzettija. Če ta preiskava dožene, da postoji dvom o krivdi Sacca in Vanzettija, tedaj se naj governer države Massachusetts posluži pomiloščinske moči, ki mu jo dajejo zakoni države Massachusetts.

Kellogg pomaga Angliji v ofenzivi proti sovjetom

Francoski reakcijonarji so prepričani, da je bil Herrickov napad narekovan iz Washingtona.

Pariz, 1. jun. — Pariški reakcijonarni listi z velikim veseljem komentirajo govor ameriškega poslanika M. T. Herricka, ki ga je imel na spominski praznik na ameriškem vojaškem pokopališču pri Parizu in v katerem je silovito napadel sovjetsko Rusijo. "Le Matin" je mnenja, da Herrick ni mogel tega storiti na lastno iniciativo; gotovo je torej dobil navodila od državnega tajnika Kellogga iz Washingtona. List tolmači poslanikov napad, da je Amerika vsekakor pripravljena podpreti vsako akcijo v Evropi za uničenje sovjetske Unije.

"Le Figaro", vodilni list francoskih reakcijonarjev, piše, da bi moral biti Herrickov govor oficijelno nabit v vseh javnih prostorih v Franciji.

London, 1. jun. — Angleška vlada je zavrgla prošnjo sovjetskega skrbnika poslov Rosengolza, da dovoli nekaterim njegovim uradnikom ostati v Londonu nekaj čez čas za likvidiranje vseh zadev. Ta teden mora torej odjti vse osobje sovjetskega poslaništva in trgovske agenture. Trgovsko družbo Arcos so prevzeli Nemci v svoje roke.

JUGOSLOVANSKI DIPLOMAT ARETIRAN V ALBANIJI.

Obtožen je špijonaže.

Rim, 1. jun. — Depeša iz Tirane se glasi, da je bil včeraj tam aretiran M. Juroskovič (ali Jurkovič) od jugoslovanskega poslaništva na obtožbo, da je špijon. Z njim vred sta bila aretirana tudi dva Črnogorca in neki policaj.

Padec Pekinga je blizu; velesile spet nervozne

Angleži in Japonci pošiljajo vojaške čete v severno Kitajsko. Čangtsolin priznava poraz in dolži nezveste generale; ukazal je izprazniti dve provinci. Vsa severna Kitajska je preprežena z revolucijonarno organizacijo.

Peking, 1. jun. — V poslaništvih velesil je zavladala prava panika, ko je maršal Čangtsolin včeraj poročal, da je odredil popolno izpraznitev provinc Honan in Anhvei. Diktator zdaj prvič priznava, da so bile njegove armade ob Rmeni reki poražene, toda krivdo zvrača na dva izdajalska generala, ki sta prestopila na stran revolucijonarjev.

Poslaniki velesil zdaj spoznavajo, da je padec Pekinga blizu, kajti revolucijonarne armade imajo zdaj odprto pot v glavno mesto severnega Kitaja. Poslaniški zbor je včeraj sklenil, da ostane v Pekingu in poslal je apel na vojaške poveljnike velesil, naj hitro pošljejo najmanj 25,000 mož v Peking in Tientsin.

Angleške in japonske čete so že na poti. Japonci so danes izkrcali 2000 vojakov v Tsingtavu. V Pekingu je panika. Nevarnost vsled kantonskih in hankovskih čet še ni tako velika, kajti južnokitajske armade so že kakih 150 milj od Pekinga, ampak severna Kitajska je na gosto preprežena s tajnimi revolucijonarnimi organizacijami in revolucija lahko izbruhne vsako uro.

Šangaj, 1. jun. — Danes je prišla vest iz Nankinga, da je revolucijonarna ljudska armada (kuominčan) "kristjanskega" generala Fenga Juhsianga zajela 40,000 mož Čangtsolinove armade v provinci Honan. Hankovske radikalne čete pod vodstvom generala Tang Šentseja napadajo neprestano v središču bojne fronte.

Washington, D. C. 1. jun. — Iz Bele hiše poročajo, da vlada pošlje še nekaj bojnih ladij in moštva v kitajske vode. Coolidge je mnenja, da je najboljše če se ameriški poslanik McMurry preseli s svojim štabom vred iz Pekinga v Tientsin ob morju.

Coolidge ne bo odpoklical Townerja

Velike korporacije, ki prejemajo mastne dividende od sadov dela portoriškega delavstva, so bile za njegov odpoklic.

Washington, D. C. — Ko so voditelji štirih portoriških političnih strank, vštevši Santiago Iglesiasa za socialiste in Antonio Barcella za unioniste (nazadnjake) bili pri predsedniku in prosili, da naj obdrži Townerja, portoriškega governerja, katerega bi radi sladkorni interesi izpodrinili, je Coolidge odgovoril, da Towner ostane.

Delegacija je prinesla s sabo resolucijo, ki jo je portoriška zakonodaja sprejela soglasno. Resolucija tvori dolgo izjavo, ki hvali Townerja kot simpatičnega in konstruktivnega državnika, in dostavlja, da bi bila za Portoriko velika izguba, ako bi ga Portoričani izgubili na željo ljudi, katerim ni blagostanje portoriškega ljudstva pri srcu.

Vsebina memoranduma je taka, da je iz njega razumeti, da hočejo Townerja odstraniti ameriške korporacije, ki prejemajo mastne dividende od sadov dela portoriškega ljudstva, nerade pa plačujejo davke za vzdrževanje šol in izbrazbo portoriškega ljudstva. Legislatura in governer Towner sta prepričana, da je letos proračun $15,000,000 potreba. Sladkorni in kavini baroni pa menijo, da zadostuje le $9,000,000. Vzlictemu bi pa ostalo na otoku še 200,000 otrok, za katere bi ne bilo šole. Brezposelnost je velika, kar povečava bedo že tako revnega ljudstva. Zakonodaja in Towner menita, da je treba pričeti z javnimi deli, da se nekoliko zniža beda.

To je bilo prvikrat, da je Iglesias, zastopnik portoriških organiziranih delavcev, nastopil v družbi z Barcellom, zastopnikom portoriškega vladajočega razreda. Barcello namreč sodi, da veliki bizniški interesi ogrožajo koristi portoriškega ljudstva, pa se je pridružil protestu. Ampak če bi Barcello in njegov razred imel moč vladati Portoriko, tedaj bi iz njega napravila kolonijo peonov in beračev.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI."

Vuk Perović mora živeti v dosmrtnem zaporu

Vrhovno sodišče odklonilo priziv Črnogorca, ki je zahteval smrt na vešalih. Nenavaden slučaj v analih ameriške justice.

Washington, D. C. — Vuk Perović, ki je bil leta 1905 obsojen na smrt v Alaski radi umora in ki do danes še ni bil obešen, mora živeti do svoje naravne smrti v zaporu. Tak je bil sklep zveznega vrhovnega sodišča, ki je 31. maja zaključilo Perovičevo 22letno borbo za — smrt. Njegov slučaj nima para v zgodovini ameriške justice.

Ko je bil Vuk Perović v septembru 1905 obsojen na vešala v Alaski, je apeliral na višje inštance. Ker je Alaska le teritorij, spadajo njene kriminalne zadeve v področje zveznih sodišč. Leta 1909 je njegova zadeva končno prišla pred predsednika Združenih držav, ki je bil takrat Taft. Ta je izpremenil smrtno kazen v dosmrtni zapor. Perović pa ni bil s tem zadovoljen. Zahteval je, da predsednik ne more dati nove kazni, pač pa ga mora izpustiti na prosto ali pa pustiti, da ga obesijo, ker on ne mara biti v zaporu. Za njegovo zahtevo se naravno ni nihče zmenil in pripeljali so ga iz Alaske v zvezno jetnišnico v Leavenworthu, Kans. Perović je neprenehoma apeliral in apeliral za svobodo ali — smrt na vešalih. Ko je bil zaprt že šestnajst let, se je nekemu advokatu le posrečilo izposlovati zanj peticijo "habeas corpus" na temelju, da je nepostavno zaprt. Bila so zaslišanja, toda nižja zvezna sodišča so odrekla peticijo. Naposled je prišla peticija pred najvišje sodišče v Washingtonu, ki je zdaj odločilo, da odlok predsednika Tafta iz leta 1909 ostane v veljavi.

DESET POD BONDOM RADI SMRTI ENEGA.

Chicago, 1. junija. — Deset mož je pod skupnim bondom $81,000, na obtožbo, da so dali mladeniču Johnu Harperju pijače pretečeno soboto, kateri je tudi v nekaj urah podlegel. Mladenič je bil šele 21 let star. Mrliškooglednjaški kemik je analiziral pijačo, ki je umorila mladeniča ter je izjavil, da je pijača bila tako strupena kakor vsaka druga spražena pijača.

NAUZDANI UČENJAK O LJUBEZNI IN BOGU

Profesor Pupin je čvekal o ljubezni do bližnjika in bogu.

Chicago, Ill. (F. P. C. Haessler). — Profesor Miha Pupin, tajno plačani agent za komunikacijski trust, je bil v Chicagu in je razpravljal pred časnikarji o ljubezni do bližnjika in boga. Specialist v elektriki, avtor knjige "From Immigrant to Inventor" (Od naseljenika do iznajditelja) in učitelj na kolumbijski univerzi, je dejal:

"Svojega soseda ne morem ljubiti do skrajne mere, dokler ne harmonira z ljubeznijo do Boga. Ne tajim, da je agnostik lahko dober človek, ampak je najvišje zreti k Bogu."

Kako Pupin ljubi preprostega soseda in kako on gleda ali zre k bogu, se lahko najde v dogodku, ki ga opisuje Walter Rogers, špecijalist za komunikacije, ki je načeloval brzojavni in kabeljski diviziji pri washingtonski razoboroževalni konferenci in ki je bil ob času Wilsonove administracije in vojnem času neoficijelen kabeljski in radijski diktator:

"Razpravljali smo o vladni versus privatni lastnini mednarodnih električnih komunikacij pri konferenčni mizi v Williamstownu. Pokazal sem na zapreke, ki jih je položilo privatno lastništvo na pot kabla, radija in brzojava med narode. Drugo jutro se je prikazal doktor Pupin z velikim svežnjem štetvik in je napravil detajliran zagovor za privatno lastništvo. Najprvo se je konferenci predstavil kot profesor s kolumbijske univerze, ki se interesira samo za resnico. Toda stopnjevaje je bil s križnimi vprašanji prisiljen priznati, da je prišel v interesu Postal Telegraph & Commercial Cable kompanije. Dalje je priznal, da ga plača privatna korporacija vse stroške za vsaki dan, ki ga zgubi na konferenci."

Pupinova ljubezen do soseda, ni taka, da bi ljubila preprostega človeka, ki bi imel koristi, ako se uniči privatni komunikacijski monopol, ampak bila je za korporacijo, ki mu polni njegovo korito. V kakšnega boga on zre ali gleda, pa je bolje, da se piše v detajlih.

Profesor Pupin je po narodnosti Srb. (Opomba uredništva).

PAROLIRANJE GOVERNERJA INDIANE.

Mogoče bo prost v mesecu avgustu.

Washington, D. C. — Zvezni odbor za paroliranje zločincev se je zavzel za Warren T. McCrayja, bivšega governerja države Indiane in ga priporočil v pomiloščenje. Mogoče bo prost v mesecu avgustu.

McCray je bil obsojen na petnajst let ječe zaradi njegovih sleparskih bankirskih načrtov. Republikanska organizacija v državi Indiani priporoča že skozi dve leti, da se izpusti iz ječe. Senator Jim Watson ga priporoča tudi pomiloščenju. Prošnje, češ, da je bolan, so se izkazale za neresnične.

Konferenca za kontrolo rek.

Chicago. — Danes, dne 2. junija, se je tu otvorila konferenca, ki ima namen uravnati vprašanje, kako regulirati reke in kako preprečiti katastrofo, ki sedaj neusmiljeno preganja prebivalce v Misisipiški dolini. Konferenco je pred par tedni sklical čikaški župan Thompson. Konference se bodo udeležili tudi nekateri senatorji in kongresniki.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

138

Datum v oklepaju n. pr. (May 31-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POPLAVA IN IZREDNO KONGRESNO ZASEDANJE

Izredno velika je škoda, ki jo je napravila povodenj ob reki Mississippi. Okoli pol milijona akrov sveta je zalila voda, milijon ljudi, moških, ženskih in otrok je brez strehe, veliko človeških življenj je bilo uničenih in škodo cenijo na pol milijarde dolarjev. Škoda je tako ogromna, da so privatni prispevki za odpomoč, akoravno znašajo nekaj milijonov, komaj kapljica na razbeljeni kamen.

Ta ogromna povodenj z vsemi svojimi zlimi posledicami ni več zadeva kakšne posamezne južne države, ampak je zadeva, ki se tiče vsega naroda, je katastrofa, ki se ne sme ponoviti nikdar več, kajti inženirska veda je napredovala tako daleč, da se lahko take povodnji preprečijo.

Ali zvezna vlada ne more podvzeti ničesar učinkovitega, dokler ni kongres v zasedanju. Le kongres ima moč, da sprejme zaključke, ki omogočijo izvršiti potrebno delo za uravnavo reke Mississippi in njenih dotokov, da ne bo več take katastrofalne povodnji, kot je bila letos. Kako katastrofalna je bila letošnja povodenj, pove brzojavka governerja države Mississippi, v kateri pravi, da je treba do dvajset milijonov dolarjev, da se popravi škoda in da bo ljudstvo v tej državi živelo zopet v takih razmerah, v kakršnih je bilo pred poplavo, a vsa škoda pa znaša več ko sto milijonov dolarjev. Governer nima nobenega načrta za odpravo poplave, a ljudstvo v državi Mississippi zahteva, da vlada nekaj stori, da se uravna voda, ki se steka iz 41 držav v reko Mississippi, pri izvirkih in v teh 41 državah.

Kljubtemu, da je jasno kot beli dan, da je treba takoj pričeti z delom za uravnavo voda, ker ne more nihče naprej napovedati, kdaj zopet pride povodenj, ni tukaj znamenj, da se kongres skliče k zasedanju in izvrši potrebne zaključke, da se prične z delom.

Predsednik lahko skliče kongres k izrednemu zasedanju. Listi poročajo, kam pojde predsednik na počitnice in veliko pisarije je, da pojde v Črno gorovje v Južni Dakoti. Nič pa ni slišati, da predsednik namerava sklicati kongres k izrednemu zasedanju.

Političarji pravijo, da se predsednik boji sklicati kongres k izrednemu zasedanju, ker nima moči, da bi zaključil to zasedanje, ko sprejme zaključke za odpravo poplav. Boji se, da bo kongres prerešetal tudi njegovo delo glede Zveznega farmskega posojilnega odbora, intervencijo v Nikaragvi in se pečal s preiskavami zaradi volilnega sklada pri republikanskih senatorskih primarnih volitvah v Pennsylvaniji in Illinoisu. Dalje se slišijo govorice, da ima zvezna blagajna pol milijarde dolarjev prebitka in da se namerava ta denar vporabiti za znižanje davka izredno bogatih ljudi in korporacij. Znižanje davkov in odpomoč poplavljencem pa ne gresta skupaj. Mogoče je eno ali drugo, oboje pa ne.

V političnih krogih govore, da glasovi ljudstva ne dosežejo nikdar Bele hiše, ako ljudstvo potrebuje pomoči. Farmarji na zapadu že nekaj let zahtevajo odpomoči, a še danes čakajo nanjo. Predsednik pojde letos samo na počitnice na zapad, tako poročajo listi, ki pravijo, da hoče predsednik na lastna ušesa slišati tožbe farmarjev. Poslušanje farmarskih tožb pa ne bo odvrnilo zla in predsednik se je lahko že zdavnej iz listov prepričal, kako se godi farmarjem na zapadu, ako je hotel dobiti informacije.

Tako bo mogoče tudi s poplavljenci. Prihodnje leto se mogoče odloči za počitnice v kateri južni državi. Taki obiski pa ne bodo olajšali bede ljudstva, pa se naj ti obiski imenujejo počitniški ali pa kaj drugega. Odpomoč poplavljencem lahko prinese le kongres. Znamenja pa kažejo, da se kongres ne bo sešel k izrednemu zasedanju. Poplavljenci bodo morali čakati na odpomoč, kot morajo danes čakati nanjo še farmarji na zapadu.

Reka Mississippi in njeni pritoki ne bodo še tako hitro uravnani in tvorili bodo še nadalje veliko nevarnost za katastrofalne poplave.

Izsiljena poslušnost otrok ni vedno pametna

Eno najbolj posvečenih načel otroške vzgoje je, da otrok mora ubogati — roditelje, učitelje ali kogarkoli, ki ima oblast nad njim. To je seveda prav, ampak ne brezpogojno. Ne le da je nemogoče, marveč ni niti pametno siliti otroke na strogo brezpogojno in slepo poslušnost. Slepa poslušnost je le mogoča pri bolnih, abnormalnih ali slaboumnih otrok in celo pri njih ni vedno pametna.

Otrok ni testo, kateremu b starši zlahka dali ono podobo, k odgovarja njihovim željam al ambicijam, kajti otrok ima svojo lastno osebnost, ki se hoče izražati, ravno tako kakor osebnost odraslega. Ta njegova osebnost je v stalni nevarnosti da se zatre ob napačni vzgoji Otroke je treba naučiti, kaj na storijo in česar naj ne storijo ali, v kolikor so v stanu razumeti, treba jim povedati razloge za taka pravila.

Razumna poslušnost je mogoča in velikanske važnosti pr pravilnem razvijanju otrokov osebnosti. Ena izmed navadnih potez vseh otrok je njihov nagon aktivnosti — zdrav otrok je vedno z nečem zaposlen — in temu nagonu treba dajat kolikor mogoče svobode, pri čemur treba seveda paziti, da pr tem ne sitnari drugih ljudi.

Otrok po naravi želi družb in zato je jako važno, da se pajdaši z drugimi otroki slične starosti. Tako se bo naučil biti prijeten v občevanju.

Otrok hoče vedno kaj storit in hoče to storiti z uspehom; on hoče biti pohvaljen za to; on hoče, da bodo drugi z njim zadovoljni. Ako starši uvažujejo to posebnost otroške duše, ako ostanejo ravnodušni, ko kaj nastane, in rabijo vso dobrosrčnost in zdravo pamet, ki je v njih, ne morejo veliko zgrešiti.

Ako hočete otroku vzgojit poslušnost, preučite predvsem svojega otroka. Spoznajte, ka misli in kako se upira.

Bodite varčni s svojim zapovedovanjem; ako pa izdate otroku kako povelje, premislite gr poprej dobro, in pazite potem, da bodi povelje izvršeno. Povelje, ki je vredno, da se izda, je vredno, da se izpolni. Opustite pretirano popravljanje in avtokratično vedenje; otroci črtijo gospodovanje ravno tako kot odrasli.

Pridobite otrokovo pozornost, dajte mu navodila v jasnih in enostavnih besedah in, ako le mogoče, razložite mu razloge za svoje napovedi. Otrok, ki se je po izkušnji naučil, da sme pričakovati le razumna povelja, bo pripravljen storiti potrebno v slučaju sile, kadar takojšnje vzvratno dejanje utegne biti življenskega pomena.

Pridobite otrokovo zanimanje, pokažite mu, zakaj je dobro, da ravna, kakor se mu pove, in zanimajte se za način, kako izvršuje in s kakim uspehom je izvršil vaša navodila.

Pozitivna navodila za otroka so mnogo večje vrednosti kot negativna. Z drugimi besedami recite rajši otroku "Stori to" mesto "nikdar ne stori tega." Sugerirajte nekaj otroku, kar odvrne njegovo zanimanje od prepovedanega dejanja, in osredotočite njegovo zanimanje na nekaj drugega.

Predno kaj obljubite otroku, premislite dobro. Ali, ako kaj obljubite, držite svojo obljubo ali pa razložite mu, zakaj je ne morete držati. Nikar ne varajte njegovega zaupanja.

Da-li so otroci ubogljivi ali ne, je v veliki meri odvisno od modrosti in zahtev očeta in matere.

Žuganja z redarjem, "s parkljem" ali z zdravnikom so najnesrečnejši način za vsiljevanje poslušnosti. Taka žuganja provzročajo zbeganje, strah in strahopetnost ali pa otrok kmalu spozna, da so ničevna in neumna, in jih obrne v svojo lastno korist. Otrok se lahko nauči igrati vlogo, kot da bi se bal, na primer, zdravnikov, tako da se potom izbruha kričanja in brcanja more izogniti preiskavi svojih zob ali oči.

V občevanju z otroki je treba odkriti razloge in nagibe njihovih dejanj. Kar se dostikrat zdi kot očividno preziranje roditeljevih želja, utegne biti za otroka le resno hrepenenje, da bi pomagal očetu ali materi.

Mala štiriletna deklica, kateri je bilo rečeno tolikokrat, naj se ne igra z vodo, je zasačena v kuhinji vsa zmočena in z vodo na podu okoli nje; bila je kaznovana radi neposlušnosti. Kasneje so izvedeli, da je hotela splezati na pomijalnik, da bi napolnila posodo z vodo, in potem s cunjo izprala nesnago na steni, kakor je to videla mater storiti. Zdrknila pa je, razlila vodo in kazen je sledila. Moralo se ji je dozdevati, kot da je bila kaznovana za to, ker je hotela pomagati materi.

Deček je bil posvarjen, naj ne izpuli rastlin v vrtu. Opazoval je očeta, ko je izruval plevel izmed cvetlic. Par dni kasneje je hotel pomagati in začel sam izruvati ne le plevel, marveč tudi mlade biljke. Namen je bil dober in to treba uvaževati.

Nekateri starši nalagajo otrokom take omejitve, da jih je nemogoče izpolniti. "Sedi mirno" ali "Bodi miren" je jako lahko reči in vendarle zdravemu otročiču, polnemu življenja, je tako povelje naravnost kruto in ga ne more ubogati za več ko par minut. Mladi otroci rastejo in razvijajo novo mišično moč ves čas in morajo imeti svobodo za skakanje, tekanje, kričanje in igranje. Narava to zahteva. Zbraniti to je nespametno. Naj se jim odredi poseben prostor v hiši ali ob hiši, kjer se lahko igrajo brez velikih nevarnosti in sitnih omejitev. — F. L. I. S.

MUSSOLINOVE VOJNE GROŽNJE NISO DOSEGLE PRIČAKOVANEGA UČINKA.

V Washingtonu so ostali mirni. Kritizirajo le njegovo nerodnost in neotesanost.

Washington, D. C. — Mussolinijeva bahava izjava, da bo fašistovska Italija imela leta 1935 pet milijonov dobro oboroženih vojakov, ogromno zračno in mornarško silo, ni zvabila v Washingtonu niti mačke iz gorkega kotička in vse je ostalo mirno, kakor da Mussolini sploh ni zinil besedice.

Neoficijelno sodijo v krogih, ki so blizo Coolidgevi administraciji in štaba državnega departmenta, da hoče fašizem biti le straža vladajočega in lastujočega razreda po vsem svetu. Odkar se je po vojni finančna moč preselila v Združene države, se gleda na Mussolinija z dopadajenjem. Zelo se dvomi, da se bo Mussolini kdaj upal umešavati v posle ameriškega kapitala, ali se pa vtikati v posle britskega imperija. Washington vidi v zadnji Mussolinijevi bahavosti grožnjo napram Franciji na eni strani, na drugi pa Sovjetski uniji. Njegova bahavost ne daje tvarine za kritiko, k večjem zaradi njegove nerodnosti in neotesanosti.

Španski diktator sklical svojo zbornico.

Madrid, 1. jun. — General Primo de Rivera, španski diktator, je danes naznanil, da nova španska zbornica se snide 13. septembra t. l. Poslance imenuje vlada. Prvo delo, ki ga ima zbornica izvršiti, je izdelanje nove ustave za Španijo. V novi ustavi bo zajamčena splošna in enaka volilna pravica za oba spola.

Uradno zastrupljenje dijaka.

Chicago. — Dixon Harper, dijak čikaške univerze, je te dni umrl, ko je pil žganje, ki je bilo kupljeno v neki lekarni v bližini šole. Kasneje so kemiki dognali, da je bil v dotičnem žganju strup, ki ga je dala primešati zvezna vlada komercijalnemu žitnemu alkoholu. Afera je izzvala velik hrup. Štirje lekarnarji, ki so prodajali vseučiliščnikom žganje, so bili aretirani.

Ženin star 99, nevesta 70 let.

Quincy, Ill., 1. junija. — Veteran civilne vojne kapitan W. A. Tyler, ki je dosegel starost 99 let, se je včeraj poročil tukaj s sedemdesetletno Marto Jelison v glavnem stanu doma vojakov in pomorščakov.

Mornariški načrti na razpravi

Britska torijska vlada ima zdaj priliko pokazati, da ji je res za mir.

Washington, D. C. — Ali naj ameriški delegati na mornariški konferenci za omejevanje oboroževanja na morju, ki prične dne 20. junija t. l., predlože britskim in japonskim delegatom, da se sedaj izdatno zniža število potapljač in križarjev treh narodov? Ali naj Američani predlagajo, da se ne sme povišati mornariška sila te vrste?

To so problemi, s katerimi se bavi konferenca, ki zboruje v Kellogovi pisarni že skozi teden dni. Admiral Hilary Jones, tehnični zvedenec mornarice, ki prisostvuje predkonferenci za razoboroževanje lige narodov, je izdelal tehnični pregled svetovnega mornariškega položaja. Hugh Gibson, novoimenovani belgijski poslanik, bo predsednik ameriške delegacije, toda on bo imel navodila, da konferenca treh sil postane bolj tehnična kot politična. Admirala Jonesa bo torej večkrat slišati kot Gibsona.

Novi poslanik za Švico mesto Gibsona je Hugh Wilson, ki bo tajnik ameriške delegacije in ki mogoče postane tudi tajnik konference. Nekaj časa je vodil stike s časniki v državnem departmentu, toda preje je bil tajnik v švicarskem poslaništvu.

Tajnik Kellogg ni dozdaj še razkril, ali bo ameriška vlada predlagala, znižanje ali pa omejitev sile na morju v odstotkih takoj v začetku konference, tako kot je storil Hughes na konferenci pred šest leti v Washingtonu. Iz razprave je razvideti, da britski in francoski tisk pričakuje, da ima washingtonska vlada določen program za konferenco.

Francija je odklonila udeležbo pri konferenci, češ, da so politične razmere take, da ne more svoje mornariške sile podvreči kontroli od zunaj. Francozi se boje Mussolinijeve alijance z britsko torijsko vlado ker se ta alijanca vedno bolj utrjuje. Kadar delavci dobe v roke kontrolo britske nižje zbornice z odločilno večino, tedaj Francozi ne bodo občutili, da se je britska sila združila s fašizmom, da izpodkoplje francosko pozicijo v Evropi in Afriki. Ko je prvikrat Mussolini na kratko odklonil razpravo o znižanju mornariške sile, niso bili Britje in Francozi presenečeni. Vedeli so, da je bila to poteza za nasičenje italijanskega ljudstva in da je končno priznal konferenco, da spravi Francoze v zadrego.

Britanija je prelomila stike z Rusijo, vsa Evropa je prepričana o nevarnosti vojne, Mussolini je pa v svojem fašistovskem parlamentu naznanil kot vzrok, "da se sile, ki so se udeležile locarniške konference, silno oborožujejo," da razvije nov program za razvoj italijanske mornarice in armade. Konferenca treh sil, bo dala priliko Britaniji in Franciji, da pokažeta, da ta obtožba ni resnična, britska vlada bo lahko dala obljubo, da je njen namen miroljuben.

Enajstletna pravda za milijone končana.

New York. — Pravda dedičev milijonarja Jay Goulda, ki je umrl pred enajstimi leti in zapustil $16,000,000, je bila te dni končana. Zapuščina je bila razdeljena med šest dedičev, tri milijone dolarjev je pa vzelo okrog 50 advokatov, ki so vodili tožbe.

Prohibiški agentje na delu.

Chicago, 1. junija. — Včeraj so prohibiški agentje aretirali v Arlington Hightsu sedem oseb ko so udrli v hlev neke farme na Gerkin in Schoenbeck cesti. Zajeli so tudi kotel, ki je na enkrat lahko kuhal tisoč galon "luninega svita". Baje je bil ta kotel največji kar so jih še zajeli v tej okolici.

Čikaška gledališča

Drama "Chang," ki je v New Yorku pred par tedni vzbudila veliko zanimanja in ki je naglašana kot triumf filmiranja vseh časov, bo prvič predvajana v Chicagu v nedeljo v **Roosevelt Theatru.** V to kinogledališče uvedejo samo obširne filme, ker tu ni na programu vodvilskih predstav in akrobatskih vratolomov, kot so na primer v Chicago ali pa v Oriental teatrih. Pričakuje se, da ostane film za več tednov v navedenem gledališču. Glavni ulogi igrata Marion C. Cooper in Ernest Shoedsack, dve mladi intrepidni filmski moči, ki sta se podali s kamero v divjine džungle v severni Siam. Tam sta ostala leto dni in devet mesecev, kjer sta snimala slike in se končno povrnila v Ameriko s 50,000 čevljev dolgim neizdelanim filmom. Ko je bil film dodelan, prerezan, urejen in tituliran, je bil rezultat, da je prišel na dan pod imenom "Chang," ki so ga kritiki in publika v New Yorku povzdignili do prvovrstnega realističnega filma, kar jih je bilo dosedaj produciranih na platnu. V glavnem ima film vsebino človeškega borjenja od pamtiveka pa do danes s težavami narave. Portretiran je primitiven človek, pijonir in nazadnje civiliziranec našega časa. Dobršen del te dramatične povesti se suče okrog primitivnih ljudi v džungli. V vsem filmu ni nikake "junakinje," ki s svojimi zapeljivimi očmi pomaga "junaku" skozi navadne težkoče, iz katerih se v navadnem filmu "vse tako lepo konča." A kljubtemu so v filmu momenti, trenotki, ko posetniku zastane sapa.

Dokaj zanimiv film "The Night of Love" bo še drugi teden predvajan v **McVickers** kinogledališču. Kot že prošli teden omenjeno, igra glavno vlogo filma evropska zvezda Vilma Banky.

V znanem **Oriental Theatru** ne bo prihodnji teden nič kaj posebnega, razun če omenimo, da Paul Ash še vedno kraljuje v njem s svojo jazz-godbo.

Čitateljem nedeljskih in tudi dnevnih listov je znan komični del v njih, kjer je karikatura pod imenom "Tillie the Toiler." Film istega imena in komične vsebine pride prihodnji teden v **Chicago Theater.** Odrska atrakcija, ki bo istotako predvajana v navedenem gledališču prihodnji teden, nosi ime 'Birthstones.'

Glad v Hercegovini. Iz Mostarja prihajajo vesti o veliki bedi, ki vlada med tamošnjim kmetskim prebivalstvom. Okoli 30 do 40 tisoč seljakov trpi lakoto in je brez vsakega živeža. 20 odstotkov teh kmetov sploh nima nobene živine. Glad je v hribovitih krajih največji, ker so tudi zveze z njimi najslabše. Najhujša beda je v ljubuškem okraju, kjer nimajo niti sreskega poglavarja ter njegov namestnik ni pravočasno obvestil velikega župana o razmerah v svojem okraju. Seljaki iz tega okraja pripovedujejo o strašni bedi in pomanjkanju, ki sta tamkaj zavladala. Ljudje nimajo nobene živine več in niti živil. Zastopniki Rdečega križa, ki so došli tjakaj, posečajo sedaj posamezna bivališča ter nudijo ljudem skromno pomoč. V selu Ravcih so našli v neki hiši okoli mrzlega ognjišča več otrok, ki so sesali in grizli zeleno vejevje, jedli listje in travo. Otroci so ostali sami doma brez vsakega živeža. Mati in oče sta jih zapustila, da si poiščeta zaslužka. V Mostar je došel načelnik ministrstva narodnega zdravja v Belgradu, ki sedaj s sreskim poglavarjem potuje po Hercegovini, da spozna, kje je beda največja. Predsednik Narodne zaščite v Zagrebu univerzitetni profesor dr. Šilović je prejel iz Mostarja brzojavko, v kateri se mu poroča, da narod v Hercegovini umira od lakote. V mnogih vaseh so ostali ljudje brez drobtine kruha ter jedo travo in mlado zelenje. Pomoč je nujno potrebna. Primanjkuje pa zadostnih sredstev za omiljenje bede.

MLADINSKI LIST JE TUDI ZA ODRASLE. ALI STE NAROČENI NANJ?

ŽARKOMET

Kje je varno stavkati.

Pred nekaj dnevi so zastavkali kaznjenci v Sing Singu. Prenehali so z delom, ker jim je vodstvo kaznilnice dajalo napol surov fižol za večerjo. Stavka je bila zmagovita. Kaznjenci so dobili boljšo hrano.

Svobodni delavci imajo manj sreče, kadar stavkajo. Ogrožajo jih stavkokazi, sodne prepovedi, izgoni iz bajt in ječa. Vsega tega ni v ječi. Izgnati jih nočejo!

Današnji vzorni red je tak, da se mora delavec ponižati na stopnjo kaznjenca, če hoče brez skrbi štrajkati in — zmagati.

* * *

Jež se je pa le odrezal.

Cenjena Bodeča roža! Ker me ne pustiš v miru in si mi dala uganko nalašč za mene, ti moram odgovoriti. Vprašuješ me, zakaj je fajmošter iz cerkvenega turna skozi kukalo gledal, ko ste se dekleta kopale v Savi. Zato, da se je nagledal nečesa, kar je mladim fantom strogo prepovedal, češ da je za nje smrtni greh, zanj pa ni bilo. — Milwauški Jež.

* * *

Ameriški kralj.

Naslov v listu: "Belgijski kralj odlikoval ameriškega kralja zraka".

Kralj zraka je torej našel kralje pod seboj . . .

* * *

Vročina v Sharonu.

Oj ti Vročina, kako si se razpalila! Še nad ženske si se spravila, a spotila nas ne boš. Naj mečemo "kugle" v graben ali pa delamo same "štrajke", tvojih hlač ne obiramo . . . Cape so že vse pobrane, postelje tudi postlane, a čeprav bi ne bile, nate, Vročina, se ne oziramo . . . Nam pa srce le igra, ker bo "kugla" štrajke delala, ti pa Vročina se pojdi solit in iz koga drugega norce brit!—Kegljarica, Farrell, Pa.

* * *

Stari vdovec pravi, da se je šalil.

Žarkomet! Nauči starega puščavnika iz Springfielda, Ill., da bo vedel, kaj je šala, kaj resnica in kaj so osebnosti. Zdaj še ne ve tega.—Stari vdovec.

* * *

Tam je še vse deviško . . .

Predsednik Coolidge pojde na počitnice v Južno Dakoto. Tam še ni bilo povodnji niti demokracije . . . .

* * *

Krtačica krtači.

No, kaj pa je s teboj, Johnstownska žlehtnoba žlehtna? Računsko nalogo si zastavila, nagrade pa nisi nič obljubila. Mar misliš, da sva s Krtačarjem ustanovila družbo zato, da se bova z ugankami zastonj mučila? Midva tudi ne moreva vsega vzeti za šalo. Veš kaj, Krtačar! Ako si že dobil vse tiste piščance in drugo, pripravi še par jajčkov, da jih bova rabila namesto ocvirkov.—Krtačica.

* * *

Še nekaj krtačarskega.

Cenjena Lastovka! Delavstvo začne misliti z lastnimi možgani takrat, kadar se iznebi kapitalizma in farizma. To pa, žal, še ne pride tako kmalu. Pozdrav. — Krtačar iz Acoste, Pa.

* * *

Johnstownski jazzband.

Blizu Johnstowna imajo jazzband. Pet jih je. Bivši zastopnik listov, sprideni konštablar, nekdo, ki mu ne more nihče vzeti značaja, četrti, ki ne ve kaj je bil in kaj bi bil ter črni profesor. Igrajo vsak večer. — Demon.

* * *

Kampanja za hrbtom kampanje.

Dragi Žarkomet! Poglej, poglej našega nekdanjega mežnarja in ekscekmoštra v Forest Cityju, kako pridno agitira za list, ki je agitiral za skebe v West Virginiji! — Foresteitski trn.

K. T. B.

Velika banka propadla v Italiji.

Rim, 1. jun. — Banca del Vico Equense, največja banka v Sorrentu, ki je imela milijon lir vlog, je včeraj skrahirala. Ko so odprli blagajno banke, so našli notri le sedem centov gotovine. V mestu je velika panika.

Politični pregled po Jugoslaviji

USTANOVITEV ŽENSKE STRANKE V JUGOSLAVIJI.

(Izvirno Prosveti.)

Brezbrižnost buržoaznih strank napram ženskemu gibanju, barbarski in suženjski položaj, v katerem se nahajajo žene posebno na jugu mohamedanke in Srbijanke, je ojačila med svobodnimi ženami smisel za politično življenje, za politični boj, za organizacijo. V vaseh cele Jugoslavije delajo žene vsa produktivna dela v poljedelstvu in živinoreji. Med vojno so kmečke žene same vzdrževale poljedelsko produkcijo. Ta njihova vloga je povečala samozavest, toda verske mohamedanske pravoslavne, deloma tudi katoliške tradicije, smatrajo ženo celo za stvar, ki nima duše, za živino, ki se pretepava, da, celo muči in ubija. Tak položaj jugoslovanske kmečke žene izziva med inteligentnimi ženami odpor.

V mestih Jugoslavije se vedno bolj zaposluje v industriji, obrti in trgovini ženska delovna sila, ker je cenejša in za mnoge posle pripravnejša. Po vojni se je zelo razvila v Jugoslaviji tekstilna in odevna industrija, ki zaposluje gotovo že več kot 20,000 žena.

Buržoazne stranke so vse v krizi zato nimajo časa za žensko vprašanje in za pojav njih stranke. Pojav pa mora zlasti socialna demokracija pozdraviti kot prvi korak probujenja ženske politične zavesti.

Že pri prvem koraku delavstvo opozoriti feministke na napačna pota, ki jih lahko nastopijo v prevelikem navdušenju v borbi za enakopravnost žene. Te enakopravnosti in svobode si žene same v moderni družbi ne bodo mogle nikdar izvojevati. One se bodo morale v svojem boju zvezati z delavskim in kmečkim gibanjem, ki se stvarno bori za osvoboditev žene, za njeno enakopravnost, za ženske državljanske politične pravice. Samo v borbi za socialno demokracijo lahko dosežejo žene aktivno in pasivno volilno pravico, ki je na papirju v ustavi predpisana. Samo v skupni organizaciji z delavstvom in poljedelci bo to mogoče doseči.

Ako bi bila delavsko kmečka stranka močna, enotna in konsolidirana, potem bi se žene, ki hočejo agilno delati za politične svobodščine, lahko priključile temu gibanju kot ženska sekcija.

Ker je delavsko-poljedelsko gibanje razkosano, podeljeno, ne moremo ženam zameriti, če hočejo osnovati svojo stranko. V svojem boju za politične pravice bodo neizogibno naletele na odpor reakcije in kapitalizma, vsled tega se bo njihovo gibanje gotovo kanaliziralo v socialistično ali pa bo propadlo.

"Frajlam" okoli konservativnih ženskih društev seveda ni po volji nova ženska stranka, posebno ker so ustanoviteljice same umne delavske, zdravnice, pisateljice in učiteljice. Zato "ženski pokret" pravi, da noče imeti ničesar skupnega z novo žensko stranko.

V svojem manifestu, ki so ga te dni izdale ustanoviteljice povdarjajo v glavnem:

Prepričane, da moremo samo s čvrsto organizacijo odgovoriti nalogam današnjega časa, smo ustanovile politično organizacijo — žensko stranko. Žene se morajo čimprej vzposobiti za politično delo v občini, deželi in državi. Enakost žene pred zakonom je prva točka programa. Ustava predpisuje v čl. 70 žensko volilno pravico, toda to je ostalo le na papirju. Izvrševanje ustave si mora ženstvo šele priboriti.

Razna ženska združenja hočejo pomagati, v kolikor ona delajo na socialno prosvetnem polju za povzdigo kulturnega in socialnega položaja žene. V ustanovnem odboru je sedem zdravnic, ena doktorica prava, šest profesoric in učiteljic, par književnic in pisateljic in druge. Pogrešamo imena ročnih delavk, ki bi prinesle v novo stranko tudi socialno politične zahteve, ki odgovarjajo današnjemu času.

MARIBORSKI DUHOVNIKI PROTI UREDNIKU ERŽENU.

Dne 13. maja se je vršila pred mariborskim sodiščem glavna razprava proti sodrugu Erženu, uredniku "Volksstimme", katerega je tožilo nič manj kot 29 mariborskih duhovnikov zaradi članka o dogodkih leta 1919 na Glavnem trgu v Mariboru, ko je bilo ubitih in ranjenih več demonstrantov. "Volksstimme" je za časa volitev v oblastne skupščine, ko so se bratsko zvezali klerikalci in Nemci v Mariboru, pisala, da so l. 1919 streljali na nemške demonstrante na Glavnem trgu tudi duhovniki.

Ta očitek, ki ni bil takrat prvič objavljen v delavskih listih, je topot, z ozirom na volilno zvezo med Nemci in klerikalci, dal povod mariborskim duhovnikom, da so vložili proti uredniku "Volksstimme", sodrugu Erženu, tožbo radi klevete. Sodrug Eržen je nastopil za svojo trditev dokaz resnice in to z zanesljivimi pričami, ki so bile usodnega dne med demonstranti in so tedaj videle od blizu neposredni potek dogodkov.

Razumljivo, da je za ta proces vladalo v javnosti veliko zanimanje, saj je bil to obenem eden največjih in najhrupnejših procesov po slavnem novem tiskovnem zakonu, katerega reakcionarnost in nepopolnost sta bila še nekrat vsem očitna. Da ni bilo tega zakona, ki onemogočuje tisku objektivno javno kritiko in dognanje, in da ni bilo po sredi še nekaj drugih momentov in reči, o katerih baš zaradi tega zakona ne moremo pisati, bi bila ta tožba izpadla pač povsem drugače. To ni samo naše mnenje, ni samo mnenje javnosti, ki je sledila razpravi z napeto pozornostjo — to je obenem mnenje najodličnejših pravnikov.

Razprava se je vršila ob nabito polni sodni dvorani in je trajala cel dan. Sodr. Eržena je odlično zagovarjal dr. Reisman. Obtožnica očita sodr. Erženu, da je žalil duhovščino, ji kratil ugled in s tem zakrivil kleveto in uvredo tožiteljev, dasi ni v svojem sestanku nikogar imenoma napadel! Zamerili so tudi tožitelji uredniku, da jih je imenoval "Pfaffen".

Po prečitanju obtožnice je pričelo zaslišavanje prič. Prvi je bil zaslišan tedanji komandant mesta Zvirn, nato podravnatelj bogoslovja dr. Somrak. Njegovo opisovanje dogodkov, sprevoda in godbe itd. je izvalo hrupen incident z zagovornikom dr. Reismanom, ki je izrazil svoje začudenje, da govori priča v takem tonu o resnih stvareh. Predsednik je zažugal z discipliniranjem —zagovornika! Sledile so nato še druge priče, ki so izključevale možnost, da bi bil kdo streljal iz bogoslovja, ali vsaj trdile, da niso to videle.

Sledilo je nato zaslišavanje prič, ki so bile večinoma v sprevodu in ki so izpovedale, da so videle, da so bili na oknih bogoslovja ljudje v talarjih, da je nato pomolila skoz okno roka z revolverjem, nakar je zablisknilo in počilo. Priča Jekl izpove, da je videl, da je padlo iz bogoslovja najmanj troje strelov in da je pripravljen to tudi priseči. Enako so izpovedovale še razne druge priče, tako Marija Kopič, ko je trdila, da je padel strel iz prvega nadstropja bogoslovja; Ziringer, ki je videl, da so bila okna semenišča odprta in da so iz oken molele roke z revolverji; Dovičar, ki je videl na oknu dve črno oblečeni osebi, ki sta molelí revolverja in streljali; videl je blisk in slišal strele; Kustovny, ki trdil z vso gotovostjo, da se je iz bogoslovnice streljalo; točno se spominja, da so padli iz bogoslovnice trije do štiri streli; Mlakar, ki se je tudi udeležil demonstracije, je natančno videl, da se je iz bogoslovnice streljalo in da so bila okna zasedena po teologih; Kern, ki pravi, da je tik pred njim padla žrtev, ki je bila zadeta od strela iz bogoslovja; Hasenhütel, pravi, da so iz oken bogoslovja kazali jezike in dolge nosove, itd. itd. Ker je bilo dovolj prič, ki so natančno videle, kako so stvari potekle in natančno povedale, kaj so videle, je bila večina navzočega občinstva že uverjena, da bo pravdorek oprostil urednika obtožbe klevetanja.

Sodr. Eržen je izpodbijal tožiteljem legitimacijo, da tožijo, ker ni nikjer pisano, da so streljali ravno mariborski duhovniki, in bi morali potemtakem pravzaprav tožiti duhovniki cele lavantinske škofije. Ta tožba se vodi na zahtevo SLS., ker ne more preboleti mariborskega poraza pri zadnjih oblastnih volitvah. "Volksstimme" in socialistično stranko naj bi se oškodovalo z velikimi stroški tega monstre-procesa. Da se je streljalo iz bogoslovnice, so ponovno pisali tudi nemški listi, pa ni takrat nihče tožil. Izraza "Pfaff" ne smatra za žaljivko, kar je pa pisal o dogodkih leta 1919 pred bogoslovnico, je pisal na osnovi izpovedovanja očividcev in pisanja tedanjih listov.

Briljantno je tudi branil obtoženca Eržena zagovornik dr. Reisman, ki je po natančni analizi dogodkov izpovedi prič, objektivnih in subjektivnih dognanj, preiskave in razprave zahteval, da se obdolženca oprosti.

Po nadenournem pledoarju dr. Reismana se je oglasil tudi sodrug Eržen, ki je, kakor tekom cele razprave, ponovno izpodbijal posamezne trditve in teže tožiteljev in dokazal, da gre pri tem procesu našim nasprotnikom za gmotno oškodovanje našega časopisja.

Po daljšem odmoru je predsednik senata razglasil:

"V imenu Njeg. Vel. kralja . . . izrekamo, da je Viktor Eržen kriv žalitve in obrekovanja in se obsodi po § 56 tisk. zakona na tri mesece zapora in 2000 Din globe. Ako jih pa ne plača, še na nadaljnih pet tednov zapora. V smislu § 62 plača odškodnino posameznim tožiteljem po 100 dinarjev in mora prinesti v smislu § 63 na prvem mestu v "Volksstimme" sodbo in obsodbo."

Sodr. Eržen ni bil pri prečitanju razsodbe navzoč ,ker se je prej odstranil.

Proti tej razsodbi se bo, kajpak, vložil priziv.

Težka nesreča kolesarke. Dne 17. maja se je vračala od tukajšnje pošte Marija Ločniškar nastavljenka v tukajšnji tovarni Inteks, doma iz Bilj pri Medvodah, s kolesom v tovarno. Na roženvenskem klancu je stopila s kolesa ter šla peš. Pred hišo trgovca Antona Štefeta je hotela stopiti zopet na kolo, pri zaletu pa je zgrešila z nogo zavoro ter se zaletela s kolesom preko nizke kamenite škarpe v hišo omenjenega trgovca. Priletela je z veliko silo v neko okno. Ponesrečenka je v krvi obležala nezavestna na tleh. Na lice mesta je prihitel rešilni oddelek tukajšnjega gasilnega in reševalnega društva, ki ji je nudil prvo pomoč ter jo odpeljal na rešilno postajo v mestni hiši. Zdravniško pomoč ji je nudil dr. Globočnik. Ločniškar je zadobila težke rane na glavi, pretres možganov in notranje poškodbe.

Požar pri Jarenini. V gospodarskem poslopju posestnice Marije Gornik v Jareninskem dolu je izbruhnil požar, ki se je naglo širil in je poslopje pogorelo do tal.

Umrli v Ljubljani: Jurij Oroslav Dolenec, trgovec, 73 let; Pavla Mechora, žena mizarskega pomočnika, 52 let; s. Marija Žagar, usmiljenka, 64 let; Jurij Lackner, dninar, 51 let; Ivan Dežman, šolski učenec 12 let; Josipina Treo, zasebnica, 73 let; Fr. Topotovec, bivši gostilničar, 84 let; Josipina Bednarček, služkinja, 39 let; Alojzija Pevec, tobačna delavka v p. 58 let; Anton Šircelj, železniški uradnik v pok., 62 let; Marija Smrekar, mestna uboga, 60 let; Ivana Prestor, dninarica 55 let; dr. Ferdinand Čekan, stolni kanonik, 60 let; Ivan Zamarin, zidar, 81 let; Martin Virant, delavec, 54 let in Ana Urško, kuharica, 41 let.

Rebelno gibanje na Grškem.

Atene, 1. jun. — Militaristi grozijo z revolucijo v Grčiji. Vlada koncetrira lojalne čete v Atenah in Solunu.

P. & V. Margueritte:

BRATEC

Nekaj važnega se dogaja. Ves teden je že razburjenje v hiši; Poum si beli glavo. Zaman povprašuje, vsakdo napravi skrivnosten obraz, položi prst na usta in raztegne oči: "Pst, pst!" Mame ne vidi več razen popoldne; vedno polega na divanu. Papa gotovo nekaj skriva. Nestrpno se izprehaja po terasi, z rokami na hrbtu . . . Pričakuje? Česa? . . . Nekdo pozvoni! Kdo zvoni? Poum jadrno skoči k vratom.

Glej ga! Gospod Ripert je, zdravnik. Nihče ni bolan, in vendar . . . Poum, ki čuti do zdravnikov neosnovan strah, ne sovraži tega le prehudo, ker se zmerom smehlja, ker je vedno sveže obrit, majhen, debelušen in rožnat in ker ima v žepu telovnika roženo škatlico, polno janeževih bonbonov.

"Dober dan, dober dan!" pozdravlja gospod Ripert, ki mimo-grede potreplja Pouma po licu.

Razigran je nedvomno, toda mudi se mu zelo. Kaj se vendar godi? Gospod Ripert je gotovo prinesel važno novico. Morda so prispele vesti s Kitajskega?

Oh, evo Pavline, ki hiti mimo. Sveženj brisač ima na rokah.

"Pavlina, Pavlina!"

"Ne utegnem."

Poum se je prime za krilo.

Kaj pa je vendar, Pavlina?"

'Le izpusti me brž, ne utegnem."

Poum se je oblepa in tuli:

"Vedeti hočem!"

"Sestrice pričakujejo! Nu, ali si zdaj zadovoljen?"

Pavlina je izginila. Poum dreveni od začudenja. Ali je res? Je li mogoče? . . . Evo, več mesecev je že čakajo, te sestrice. Poum je lani dobro slišal, da so jo naročili na Kitajskem, bilo je ni. Zaman je Poum dolge ure postajal na koncu parka, odkoder se vidi po morju. Srce mu je bilo ob vsakem parniku, ki ga je opazil; toda vselej je ladja z razpetimi jadri priplula v pristan, ne da bi mu prinesla sestrco.

Vobče je ni več pričakoval. Pavlina ga je očividno hotela potegniti. Nobenega parnika ni bilo včeraj na obzorju. Razen če je prišel ponoči . . . A Poum bi bil slišal krik, ki ga zažene parobrod, kadar hoče pristati v luki, tisto strašansko tuljenje, ki mali dečki na vso moč beže pred njim . . .

Sicer pa, ali je dokazano, da prihajajo otroci s Kitajskega? Firmin zatrjuje — in Poum mu je še nedavno verjel — da jih pobirajo v zelniku. Kolikokrat se je ves radoveden izprehajal po vrtu za sočivje in privzdigoval zelne vehe! Ničesar ni bilo!

Če bi bilo vendarle res? Če je dospela sinoči s parnikom, ki je skrivaj pristal v luki? Lahko je mogoče, da prinaša gospod Ripert to vest . . . In Pouma se loti vrtoglavica, da z divjim krikom skače od veselja po eni nogi. A treba je, da se stvar razčisti. Pojdimo vprašat dedka!. . .

Gospod Vernobre stanuje na koncu vrta v starem paviljonu. Poum krene tja; glejte ga, že se je spustil v tek in visoko dviga kolena. Vrata v salon so odprta. Poum vdere vanj!

"Sestrica prihaja, dedek!?"

Gospod Vernobre se nagloma dvigne. Časopis mu pade iz rok. Ves rdeč je postal. Poum ga potuhnjeno vpraša:

"Tedaj je vendarle prišel parnik s Kitajskega?"

"Seveda, tepček! Daj mi palico."

Toda glejte! Firmin teče. Gotovo je spet nekaj novega! . . . Zašepeta gospodu Vernobru nekaj na uho. Ded mrmra: "Dobro! Izvrstno!" in odide, ne da bi se utegnil pokriti. Firmin svetuje Poumu, naj se lepo izprehaja po drevoredu, češ mama pošlje vsak trenutek ponj. Skrivnosten obraz napravi Firmin in položi prst na ustnice: "Pst, pst! . . ."

Stvar je jasna. Ljubi Bog je poslal zavoj s Kitajskega. Sestrica dospela. Poum je sicer dobro vedel, da pride. Vsi otroci pridejo iz Kitaja. Zato nabirajo misijonarji znamke. Zato odlepi Poum vsako znamko, ki jo le more. V teku šestih mesecev je raztrgal več ko tristo starih pisemskih ovitkov, da je mogel oddati mami dragocene četverokotne rumene, zelene, višnjeve in rdeče lističe.

Prav je imela Zette, njegova mala prijateljica. Sicer pa že škrinjica, ki stoji v salonu na belem podstavku, ne dovoljuje nobenega dvoma o tem. V tej skrinji so njega samega poslali iz Kitaja — to mu je zatrdila mama še pred štirinajstimi dnevi. In to je znano, da se otroci rode sredi cvetja. Zette je prišla na svet v skrinjici, polni lilijinih cvetov. Poumova skrinjica je bila nastlana z zelenimi listki in belimi kobuli akacije.

Kolikšna sreča je imeti sestrico! V kakih rožicah se bo neki rodila? Zette je ljubka, o tem ni spora. Ampak je tudi muhasta in trmoglava. Kriči kakor sraka kadar se hoče Poum dotakniti njenih punčk. Deklice ne razumejo ničesar! In potem, vsako njihovo voljico jim moraš izpolniti. Samo kadar se igra gospodinjo, je dobre volje . .. "Poum! Oščetkajte preprogo! Poum, prinesite dežnik!" Poum se je naveličal igrati služabnika.

Vedno je sanjaril o sestrici. Kadar pojdeta skupaj na izprehod, bo ona nosila vedro in lopatico, žogo in malico. Poslušala ga bo v vsem. Nikoli ne bo oblekla svojih punčk, ne da bi vprašala Pouma za svet. Lahko se bo po mili volji igral z njenim naprstnikom, njeno nitko, njenimi šivankami. V nadomestilo ji bo posvečal nežno pozornost. Branil jo bo psov in drugih hudobnih živali; če le pomisli na to, se razšopiri. Njen zaščitnik in prijatelj bo. Poln nežnost se celo odloči, da bo pravično delil z njo vkuhano sadje, bonbončke in slaščice. Veliko je Poumovo srce.

O! Tam je Pavlina, ki mumaha z roko, tam na koncu drevoreda! . . . Ni dvoma. Kliče ga . . . Tedaj je le resnica! Skrinjica je morala dospeti medtem, ko je bil Poum pri dedu . . .

"Brž pridi! Mama in papa te kličeta!"

"Ali je prišla?

"Kdo — prišla?"

"Sestrica . . . Skrinja . . ." izjavi Poum ves zasopel.

"Predvsem ni bilo v skrinji sestrice . . ."

'Ampak? Kaj je bilo, Pavlina?"

"Bratec, ljubček moj! Drugi Poum."

Drugi Poum?

Kakšna šala je to? Drugi Poum? Ne, to ni mogoče! In pravi Poum, Poum. Prvi, edini, katerega se je polastil blazen srd, bruhne v jok in bije z nogo ob tla in kriči:

"Nočem ga! Nočem ga! Čemu pa mi bo? Sestrico hočem!"

Pavlina ga pogovarja. Vse zaman! Bratec, mu pravi, je vendarle kaj zabavna stvar. Pouma ni moči utolažiti. Načrt za dobočnost, ki ga je dolgo gojil, se ruši, zginja, zbledeva. Nič več ni male tovarišice, nič več nedolžnih igric, nič več ne punčk, ne oblekc . . . Zdi se mu, da mu poka srce. Namestu na pričakovano majceno stvarco, vso svežo in rožnato, misli Poum na to novo osebo, na bratca, ki tako nepričakovano vstopa v življenje. Nič ljubezni ne najde zan. Poum! Kaj se to pravi?

"Mamica leži v postelji, pala je, ko je šla bratcu naproti. Nič hudega ni."

Poum ne sliši ničesar. Pouma polni neka silna žalost, nekaj pa pa radovednost. Bratec? Kakšen je? Urno, urno! Stopnice — hodnik — in tok! tok! tok! — vrata se odpro.

Mama leži v postelji, vsa bleda, z glavo naslonjena na čipkasto vzglavje. Milo se smehlja. Papa stoji poleg nje. Drži jo za roko. Ded in zdravnik polglasno govorita med seboj v oknjaku. Vsi imajo zadovoljne obraze

Poum se začuden ustavi na pragu. Kje je drugi Poum? Tedaj se papa obrne.

"Brzo stopi, debelušek moj"

In Poum, ki ga dvigne dvoje mogočnih rok, zgleda pod seboj dobrohotni, srečni obraz svojega očeta. In mama ga poljubi na čelo, rekoč:

"Pojdi! Poglej bratca!"

Poum ga išče z očmi. A! Onkraj postelje stoji zibelka. Poum spozna to zibelko, saj je njegova! Že ga plenijo! Skrinjice ni nikjer . . . očividno so jo odnesli. Gospod Ripert previdno odmakne zaveso. Poum zagleda v beli-ni platna rdečkasto kepo. To je bratec? Bože moj, kako je grd!

Drugi Poum? Oh, ne, prav zares? Razveseljen in brez besed, a ne brez ponosa in pomilovanja ogleduje Poum to speče meso, to malo, živečo in skrivnostno kepico.

Andrej Bogataj:

IZPOD PLASTI

(Dalje.)

Vse je podvrženo zakonu razvoja, se izboljšuje ali popolnosti ne more doseči.

"Vsaj dosegljivo naj bi skušali doseči," gospod profesor.

"Vi želite in zahtevate to, kar se vam vidi najbolj pravo, drugi drugačnih hačel in interesov isto po svoje. So močnejši in spretnejši, ki ustvarjajo po svoje, a kolikor zadevajo ob odpor, toliko morajo popuščati in izvedejo skozi za svoj interes, kar največ mogoče. Stvarnik vedno skuša ustvarjati po svoji podobi, kolikor se mu posreči; pokoriti se mora okolnostim, in to kar doseza, smatra za svoje in brani. Ljudje smo simpatična bitja, tako spretno pa človeška noga vendar še ne zna stopati, da bi ne pohodila žlahtne cvetke.

Ljudje se razlikujemo po duševnih in telesnih zmožnostih, po prilikah in nalogah se pospevamo posamezno, po grupah, državah in plemenih; smo tudi sebični, radi pripisujemo sebi več kot drugim, se ne pustimo žaliti in radi dosezamo uspehe četudi na račun drugega. Mi živimo v gospodarsko in kulturno razviti državi; zdravniška veda je mogočno razvita in pozna sredstva, s katerimi se je naravnemu zakonu o množitvi družim z lahkoto upirati. Ako bi bilo dovoljeno to vedo v splošno razširiti, bi se omejevanje družin vršilo tako občutno, da bi prebivalstvo propadalo in slabelo, kulturno izgubljalo moč samoobrane. S časom bi neizogibno podleglo manj kulturnim, ki se ne zmenijo za omejitev in se množe, kar jih sili v ekspanzijo. Čim na nižji stopinji kulture so, tem rajši si pridobivajo z bojem kakor z delom, in ako bi opazili oslabelost kulturnejših narodov, bi preplavili njih dežele z vojskami, jih uničili in podjarmili."

"Gospod profesor, vi razlagate stvari tako učeno, da vas pri najboljši volji ne morem razumeti. Pravite, da v interesu kulture moramo skrbeti za porast naroda. Gotovo se zlagate tudi s tem, da je vse to breme porasti naloženo nižjim slojem, za višje sloje to že ni tako važno, ker jih ni dosti in ne morejo itak mnogo dati. Oni, od katerih postaya zahteva, da množe narod, pa nimajo niti toliko sredstev, da bi lahko svoje otroke dobro hranili in skrbeli za močno rast njih teles. Roditelji se uničujejo s trdim, nezdravim delom, skrbmi in pomankanjem. Ona, ki postavlja v prve vrste na branik, ako je kultura v nevarnosti, v mirnem času zatirajo in izkoriščajo brezobzirno. Producirati morajo živila v toliki meri, da jih lahko razvažajo na vse vetrove, ne vprašajoč, kako kulturno je razvit kupec; doma pa producent podhranjen životari. Producirajo obleke najrazličnejših vrst, da jih izvažajo in opravljajo nage barbare."

"Peter, vi ste strojnik in sodelujete pri izdelovanju strojev. Naj ne vprašujem zakaj, zadostuje naj nama to, ker ste v takih okolnostih. Vi ne rabite strojev, pač delate zato, da služite plačo in ne gledate, kdo je vaš delodajalec, temveč, kje ga dobite in koliko udobnosti vam nudi, to je, koliko plače in kake razmere pri delu. Kadar kupujete potrebščine, so glavne cene, blago in postrežba. Kakor je z vami, je povsod: trgovec prodaja tam, kjer dobi trg; kupuje tam, kjer je dobiti blago, in ako išče boljših pogojev v tekmi za obstanek in napredek, mu ne smete uporekati, ker sami delate isto. Vi greste v ono trgovino po čevlje, v drugo po obleko, v tretjo po hrano in tako dalje. Stroji, katere pomagate izdelovati, so prodani istemu, kateri jih rabi in jih more kupiti. Slično se križa vsevprek, išče trga in blaga tam, kjer je dobiti, kajti obstoj je za vsakega posameznika nezanesljiv in nas sili, da stremimo vsak iz svojega stališča, dasiravno živimo stalno socijalno življenje in imamo potrebe, za katere moramo skupno skrbeti. Da krijemo namenu teh potreb, moramo plačevati davek, kamor naj posvetim malo pažnosti.

Kadar kupimo potrebščine, plačamo stanarino, poiščemo si razvedrila, moramo vsakokrat plačati nekaj davka, kateri je porazdeljen, da ko ga uplačamo pri nakupu, da niti ne opazimo. Kadar mi proda trgovec par čevljev, po ceni, ki jo je on plačal, priračunil poleg svojega prislužka tudi davek, ki ga mora plačati on. Veletrgovec tudi plačuje davek. Potreben je bil transport, tudi tam je naložen davek. Gremo nazaj v tovarno, kjer izdelujejo čevlje in zopet v strojarno, po kože v klavnico, po živino na kmetijo, in na vsaki poti in postajanki se pobira davek. Poglejmo v drugo smer. Nekateri izdelujete predmete, kateri se lahko razprodajo, drugi izdelki pa služijo splošnosti, a se njihovo delo ne da prodati za izkupiček, pač ker delajo in služijo splošnosti, morajo dobiti tudi plačo, da si znjo nabavijo potrebnih stvari za življenje. Poleg teh je mladina in drugi, dela nezmožni, za katere je tudi treba skrbeti, zato morajo tisti, ki proizvajajo potrebščine, mnogo več proizvesti kakor porabijo sami."

"Profesor, meni se vidi, da radi na kaj pozabite. Ni li res, da skrbimo z našim delom poleg za one, kateri so dela nezmožni, temveč tudi za lepo število onih, ki so imeli vse prilike si razviti telesne in duševne sile. Z vsemi poznanimi sredstvi se skrbi za njih zdravje, telesni in duševni razvoj, učilišča so jim na stežaj odprta, da si lahko pridobijo znanja. V mladih letih jih vzgajo z vso skrbnostjo, še v njih zrelostnih letih skrbijo za njih udobno in luksurijozno življenje, ne da bi oddajali od sebe kaj koristi za splošnost.

Radovednost me je dostikrat gnala, da sem razmišljal, zakaj človeštvo tako rado razstavlja na pročelj kras in vabljivi luksus, v hiši si pa uzdržuje polno nereda. Omenili ste, da živimo socijalno življenje, smo li tudi socijalna bitja ali smo le diletantje. Bi li ne sledili tja, kjer ste ga vi pustili, ko ste ga privedli iz pradobe, ali ne vlada še vedno isto pravilo, da gospodarijo prilike in brezobzirna narav, ki stremi in si išče sredstev za pridobitev moči, z njo si išče bogastva, z bogastvom vlade, zadovoljen ni nikoli in gleda tudi kako nadvladati. Nekateri svojo moč radi razkazujejo, z njo v bližču in s pompom paradirajo, drugi so bolj zviti in skrivaj razvijajo sile ter omrežujejo za dovrični naskok. Moč se sedaj meri po bogastvu in njega lastniki lahko nakupijo z njim zmožnosti. Da jim poslužijo, jim napravijo načrte, jih razširjajo v tajinstveni nejasnosti med široke sloje, da med njimi povzročajo nerazumljivo samozvest. Pridigujejo o splošnem blagostanju doma, tujino slikajo kot torišče bede in nezmožnosti. Razpošiljajo prijateljske misije, da s prijaznimi lici in darežljivimi rokami izkazujejo mogočnega samaritana, med tem pa raziskujejo, kje so bolj ugodna tla za razpreženje korenin v izpodrast. Doma skušajo kakor mogoče največ izčrpati iz dela in izceniti produkcijo; zaposljujejo izučene in trenirane veščake, da vpeljujejo sisteme, mehanike in tehnike. Do najtesnejšega kotička iščejo, kako nadomestiti človeka z mašino, ali ga napraviti del iste. Telesne in duševne sile skušajo izčrpati v skrajnost. Kar se ne da vpreči, se zavrže, brezodporno naj služi vse in vsako na svojem mestu, da nastane iz cele dežele en mehaničen stroj, do skrajnosti produktiven, za mogočo tekmo vsepovsodi. Kakor se brezobzirno črpajo žive sile, ravno tako se izrabljajo naravni zakladi; v slepilo pa slikajo v jasnih barvah, kako bodoče človeštvo bo črpalo življenjska sredstva iz kemikalij, zraka in solnca, morda tudi z zvezd. Vendar je človek kot vodna rastlina, katera plava prosto po vodi, se hrani in raste, slednjič se pa mora prirasti k tlom.

(Dalje prihodnjič.)

BISERI IZ SVETOVNE LITERATURE

F. M. Dostojevski:

Iz življenja Stepana Trofimoviča Verhovenskega

(Dalje.)

IV.

Nekoč, ko so se ravno raznesle prve govorice o osvobojenju kmetov in je vsa Rusija mahoma zavrisnila radosti, pripravljaje se k prerojenju, je spotoma obiskal Varvaro Petrovno petrograjski baron, mož z najvišjimi zvezami, ki je imel tudi s to zadevo prav bližnje osebne stike. Varvara Petrovna je nad vse cenila podobne obiske, zakaj njena znanja z višjo družbo so po moževi smrti vedno bolj slabela in nazadnje popolnoma prenehala. Baron je presedel pri nji kako uro ter pil čaj. Nikogar drugega ni bilo tam; le Stepana Tofimoviča je Varvara Petrovna povabila in pokazala. Baron je o njem že prej nekaj slišal ali se je vsaj delal, kakor da je; pri čaju pa se ni mnogo obračal k njemu. Stepan Trofimovič se ni mogel ponižati; no, bil je vobče mož najfinejših manir. Čeprav menda nevisokega rodu, je bil vendar že od rane mladosti odgojen v odlični moskovski hiši, to je, spodobno; francosko je govoril kakor Parižan. Tako je moral baron spoznati na prvi pogled, s kakšnimi ljudmi se obdaja Varvara Petrovna kljub svoji gubernski osamljenosti. Ali prišlo je drugače. Ko je baron z gotovostjo potrdil popolno verodostojnost prvih vesti o veliki reformi, ki so se bile pravkar raznesle, Stepan Trofimovič zdajci ni mogel strpeti; kriknil je: "Ura!" in celo zamahnil z roko v gesti, izražajoči navdušenje. Vzklik je bil zmeren, skoraj eleganten, navdušenje morda celo premišljeno in gesta pol ure pred čajem nalašč naučena pred zrcalom; toda nekaj se mu je moralo ponesrečiti, zakaj baron si je dovolil komaj viden smehljaj, čeprav je takoj z nenavadno vljudnostjo vpletel frazo o splošni in opravičeni ganjenosti vseh ruskih src spričo velikega dogodka. Nato se je kmalu odpravil in pri slovesu ni pozabil pomoliti Stepanu Trofimoviču dveh prstov. Ko se je Varvara Petrovna vrnila v salon, je izprva molčala par minut, kakor bi nekaj iskala na mizi; mahoma pa se je okrenila k Stepanu Trofimoviču, vsa bleda in z bliski v očeh, ter siknila komaj slišno:

"Tega vam nikoli ne pozabim!"

Drugi dan je sprejela prijatelja, kakor da ni bilo ničesar, in tudi pozneje mu ni več omenjala tega dogodka. Toda čez trinajst let se ga je spet spomnila v tragični minuti, ponovila očitek in prebledela prav tako kakor pred trinajstimi leti, ko ga je prvič oštela. Samo dvakrat v vsem svojem življenju mu je rekla: "Tega vam nikoli ne pozabim!" Slučaj z baronom je bil že drugi; ali tudi prvi slučaj je bil tako značilen, in ždi se mi, tako pomemben v usodi Stepana Trofimoviča, da ga ne morem zamolčati.

Bilo je spomladi leta 1855: maja meseca, kmalu potem, ko je dospela v Skvorešnike vest o smrti generalnega poročnika Stavrogina, lehkomiselnega starca, ki ga je umorila želodčna pokvara na poti v Krim, kamor je hitel, komandiran k vojujoči armadi. Varvara Petrovna je ovdovela ter se oblekla v globoko žal. Res, da ji ni moglo biti preveč hudo, saj je živela zadnja štiri leta zaradi neskladnosti značajev v popolni ločitvi od moža ter mu plačevala penzijo. (Generalni poročnik sam je imel komaj poldrugsto duš tlačanov in svojo plačo pa še ugled in stike povrhu; vse premoženje s Skvorešniki vred pa je bilo Varvare Petrovne, edinke zelo bogatega zakupnika). Ali vendar jo je pretresla nenadnost smrtne vesti; umeknila se je v popolno samoto. Razume se, da je ostal Stepan Trofimovič nerazdružno pri nji.

Maj je bil v polnem razcvetu; vrstili so se prečudni večeri. Čemž je cvel. Prijatelja sta se shajala vsak večer na vrtu in posedala do mraka v hladnici, izlivaje drug pred drugim svoja čuvstva in misli. Poezija se je oglašala v teh minutah. Pod dojmom izpremembe v svoji usodi je govorila Varvara Petrovna več nego navadno. Bilo je, kakor da se stiska k prijateljevemu srcu: to je trajalo nekaj večerov. Zdajci pa je obsenčila Stepana Trofimoviča čudna misel: ne računa li neutešna vdova nanj, ne čaka li, da jo zasnubi ob koncu žalnega leta? Misel je bila cinična; toda ravno visoka natura je v svoji mnogostranski razvitosti pogostoma rada nagnejna k ciničnim mislim. Jel se je vglabljati vanjo in je našel, da kaže tako. Zamislil se je: "Premoženje je res ogromno, ali . . ." Gotovo, da Varvara Petrovna ni bila v vseh rečeh podobna krasotici: bila je visoka, žolta, koščata ženska čezmerno dolgega obraza, ki je imel nekaj konjskega na sebi. Vse bolj in bolj je omahoval Stepan Trofimovič, mučil se z dvomi ter se dvakrat celo razjokal od neodločnosti (no, jokal je dokaj pogostoma). Zvečer pa, v hladnici, je dobivalo njegovo obličje nehote kapričen in posmehljiv izraz, koketno in hkrati ošabno črto. Taka reč se dogaja mahoma in proti volji človekovi, in je celo tem vidnejša, čim plemenitejši je ni. Sam Bog ve soditi, kako je bilo, ali najverjetneje je, da se ni porajalo v srcu Varvare Petrovne nič, kar bi bilo moglo docela opravičiti sumnje Stepana Trofimoviča. In najsi je bilo njegovo ime še tako slavno, svojega, Stavroginskega, ne bi bila dala zanj. Mogoče je bilo ž njene strani vse zgolj ženska igra, pojav nezavedne ženske potrebe, toli naravne v mnogih izrednih slučajih ženskega življenja. Kajpak, glave ne stavim; kdo pa vidi v globino ženskega srca! Toda nadaljujmo.

Lehko si mislimo, da je sama pri sebi kmalu ugenila čudni izraz prijateljevega obličja; bila je finočutna in bistrooka, on pa včasih kar preveč naiven. Toda večeri so se vrstili kakor prej, razgovori so bili prav tako poetični in zanimivi. In enkrat, glej, ko se je nočilo, sta se prijateljsko razšla po živahnem in pesniškem razgovoru ter si vroče stisnila roke ob stopnicah trakta, v katerem je živel Stepan Trofimovič. Vsako poletje se je selil iz ogromne gosposke hiše Skvorešnikov v ta stranski traktek, ki je stal skoraj na vrtu. Vrnil se je v svojo sobo ter vzel v skrbljivi zamišljenosti cigaro, ne da bi jo takoj prižgal; nekam truden se je ustavil nepremično pred odprtim oknom ter se zagledal v bele oblačke, plavajoče okrog jasnega meseca kot lahko perjiče. Zdajci pa je začul rahel šum za seboj; zdrznil se je in se okrenil. Varvara Petrovna, ki jo je bil ostavil komaj pred štirimi minutami, je stala spet pred njim. Njen žolti obraz je bil skoraj posinel, stisnjene ustnice so v kotih drgetale. Celih deset sekund je molčala, zroč mu trdo in neizprosno v oči; zdajci pa je šepnila naglo in razburjeno:

"Tega vam ne pozabim nikoli!"

To žalostno povest mi je pravil Stepan Trofimovič celih deset let pozneje. Šepetaje in za zaprtimi vrati se mi je rotil, da je takrat odrevenel na mestu in ni slišal ne videl, kako je Varvara Petrovna izginila. Ker ni nikoli več omenil tega dogodka in je šlo vse svojo pot, kakor bi ne bilo ničesar, se je do smrti nagibal k misli, da je bilo vse le halucinacija pred boleznijo, tem bolj, ker je še tisto noč zares obolel in ležal celih štirinajst dni, tako da so tudi njuni sestanki v hladnici prenehali.

Kljub namišljeni halucinaciji pa je vse svoje življenje dan za dnem pričakoval nadaljevanja in razpletljaja tega dogodka. Ni mu šlo v glavo, da bi bilo s tem že vse končano. Razume se potemtakem, da je večkrat meril prijateljico s čudnimi pogledi.

(Dalje prihodnjič.)

MARK TWAIN:

MALI KLATEŽ TOM SAWYER

Poslovenil I. Mulaček.

(Dalje.)

Pod obokom so se nabrale velike gruče netopirjev, na tisoče na enem kupu; luči so vznemirile živali, ki so vzletavale na stotine ter se divje cvileč zaletavale v sveče. Tom je poznal navade teh živali in nevarnost takega obnašanja. Prijel je Becky za roko ter hitel ž njo v prvi hodnik, ki se je pokazal; odšla nista prekmalu, kajti nek netopir je ugasnil s svojimi perutmi Beckyno luč, ko sta hitela iz votline. Netopirji so zasledovali begunca precejšnjo pot; pa otroka sta planila v vsak nov hodnik, ki jima je prišel na pot, in se naposled rešila nevarnih ptic. Kmalu nato je našel Tom podzemeljsko jezero, ki se je razprastiralo v mračno daljavo, dokler se ni izgubljalo v temi. Hotel je preiskati njegove obrežje;. pa se mu je zdelo najbolje, če se prej vsede in odpočije. In tukaj je globoka tišina kraja sedaj prvikrat položila svojo mrzlo, hladno roko na dušo obeh otrok. Becky je rekla:

"Slišiš, jaz tega nisem opazila, zdi se mi pa že tako dolgo, odkar nisem slišala ostalih."

"Pomisli vendar, Becky; midva sva daleč pod njimi, samo ne vem, kako daleč severno ali južno ali vzhodno ali kaj. Tukaj jih ne moreva slišati."

Becky je začelo skrbeti.

"Rada bi vedela, kako dolgo sva že tu doli, Tom. Najbolje storiva, če greva nazaj."

"Res, mislim, da je najboljše. Nemara bo res najboljše."

"Ali pa znaš pot, Tom? Meni se zdi vse zmešano."

"Mislim, da bi jo že našel; samo tisti netopirji. Če nama ugasnejo obe luči, bova v lepi stiski. Poskusiva kako drugo pot, tako da nama ne bo treba tam skozi."

"Dobro, upam, da se ne beva izgubila. To bi bilo grozno!" In otrok se je zdrznil vpričo misli na tako strašno možnost.

Mahnila sta jo po nekem hodniku in hodila molče dolgo časa dalje, ter pogledovala pri vsaki novi odprtini, da bi našla kaj znanega na njej; pa vse so bile nepoznane. Vselej, kadar je Tom preiskoval kraj, je opazovala Becky njegov obraz, da bi vjela kako izpodbudno znamenje; on pa je vedno odgovoril dobre volje:

"O, vse je v redu. Ta sicer ni prava pa pridemo takoj do nje!" Toda upanje mu je vedno bolj upadalo in kmalu se je začel podajati tjavendan v cepeče se hodnike v obupni nadi, da vendar najde pot, ki jo je želel. Še vedno je odgovarjal: "Vse v redu", ali njegovega srca se je polastila taka groza, da so izgubile besede svoj prepričevalni glas in se glasile, kot bi govoril: "Vse izgubljeno!" Becky se ga je v smrtnem strahu oprijela tesneje in skušala zadržeti solze; pa so jo zalile navzlic temu. Navsezadnje je rekla:

"O, Tom, ni se treba zmeniti za netopirje; pojdiva nazaj kar po tisti poti! Zdi se mi da zahajava vedno bolj."

Tom se je ustavil.

"Poslušaj!" je rekel.

Popolna tišina; tako globoka tišina, da sta čula celo svoje dihanje. Tom je zavpil. Klic je odmeval po praznih votlinah in izginjal v daljavi z medlim glasom, ki je bil podoben porogljivemu hehetanju.

"Oj, nikar še enkrat, Tom, pregrozno je!" je dejala Becky.

"Grozno je, ali je bolje, Becky; veš, morda nas slišajo," in je zopet zavpil.

Ta "morda" je vplival še groznejše nego pošastni smeh; v njem se je izražalo izginjajoče upanje. Otroka sta stala tiho ter prisluškovala; pa brez uspeha. Tom jo je udaril na mestu nazaj in pospešil korake. Ni trajalo dolgo in neka neodločnost v njegovemu vedenju je razkrila Becky novo grozo: on ni znal najti pota nazaj!

"Oh, Tom, nobenih znamenj nisi delal!"

"Becky, bil sem tak bedak! Tak, bedak! Ni mi prišlo na misel, da bo treba iti nazaj! Ne, ne morem najti pravega pota. Vse gre križem kražem."

"Tom, Tom, izgubljena sva! Izgubljena sva! Nikdar, nikdar več ne prideva iz tega strašnega kraja! Oj, zakaj sva zapustila druge!"

Zgrudila se je na tla in začela tako blazno jokati, da je obšla Toma zona ob misli, da utegne umreti ali izgubiti pamet. Sedel je poleg nje in jo objel; ona pa si je zakrila z rokami obraz, se pritisnila k njemu in tožila svojo grozo in prekasno kesanje, ki je odmevalo v daljavi in se izpreminjalo v porogljivi smeh. Tom jo je milo prosil, naj se ohrabri, ona pa je odgovorila, da ne more. Začel si je očitati in se obtoževati, ker jo je pripravil v ta nesrečni položaj; to je imelo boljši uspeh. Dejala je, da bo poskusila poživiti upanje, da bo vstala in šla z njim, kamorkoli jo popelje, samo, če ne bo več tako govoril. Njega namreč ne zadene večja krivda kot nje, je rekla.

In šla sta zopet dalje — brez cilja — kar tjavendan — drugega itak nista mogla kot iti dalje, gibati se. Čez nekaj časa je kazalo upanje, da se poživi — brez pravega vzroka, samo raditega, ker je v njegovi naravi, da oživi, če mu starost in navajenost na nesrečo nista vzela moči.

Čez nekaj časa je vzel Tom Beckyno svečo ter jo ugasnil. Ta varčnost je bila tako pomenljiva! Besedi ni bilo treba. Becky je razumela in upanje ji je zopet upadlo. Vedela je, da je imel Tom še eno celo svečo in tri ali štiri kose v žepu — ali navzlic temu je moral biti varčen!

Polagoma je začela utrujenost tirjati svoje pravice; otroka sta skušala pustiti to v nemar; strašna se jima je zdela misel da bi sedela na tleh, ko je postal čas tako dragocen. Gibanje v kako smer, v kterokoli smer je bilo vsaj neko napredovanje in bi utegnilo biti uspešno; ali sedeti je pomenilo vabiti smrt in okrajšati njeno zasledovanje.

Naposled sta odpovedali Beckyni šibki nožici. Sedla je. Tom se je vsedel poleg nje in govorila sta o domu in prijateljih in udobnih posteljah, največ pa o svetlobi! Becky je plakala in Tom je ugibal, kako bi jo najbolje tolažil; pa vse njegove tolažilne besede so bile obrabljene in so zvenele kot roganje. Utrujenost je vplivala tako silno na Becky, da je zadremala. Tom je bil hvaležen. Sedel je tam, ji zrl v preplašeni obraz, ki se je razvedril pod vplivom prijetnih sanj; sčasoma se je prikazal nasmeh in se naselil na njem. Njen pokojni obraz je odseval mir in spas na njegov duh in njegove misli so poletele nazaj v davne čase, k spominom polnim sanj. Ko je bil zatopljen v taka globoka premišljevanja, se je zbudila Becky z veselim, kratkim smehom, ki pa ji je zamrl na ustnicah in mu je sledilo ječanje.

"O, kako sem pač mogla spati! Želim, da bi se ne bila nikoli, prav nikoli zbudila! Ne, ne, nočem tega, Tom! Nikar tako ne glej! Ne bom več tako govorila."

"Veseli me, da si spala, Becky; sedaj boš spočita in bova tako našla pot na prosto."

"Poskusiva, Tom! Tako lepo deželo sem videla v sanjah. Zdelo se mi je, da greva tja."

"Ne, ne! Pogum, Becky, pojdiva naprej!"

(Dalje prihodnjič)

POMLAD NA POLJU

Življenje v obdelani zemlji.

Spomladi lahko opaziš, kakšna razlika je med prstjo, ki jo je v surovih brazdah predelal mraz, in pa med prstjo, ki je preko zime ostala nepreorana.

S tem, da skrbno pripravimo in razumno obdelamo zimsko praho, dosežemo t. zv. godnost zemlje. Godna zemlja se že na zunaj dobro pozna. Tudi težka prst, ki jo je v surovih brazdah predelal zimski mraz, je rahla in grudičasta, ima torej razmeroma večjo prostornino nego zbita, neobdelana prst, ter je gobasta in elastična kakor dobro shajano testo. Taka zemlja je temnejše barve, ni premokra in se tudi tako brž ne izsuši, marveč ostane sveža celo v nahjujši vročini. Razen tega se v dobro obdelani in prezračeni prsti pomnože in fino porazdele take rudninske snovi, ki jih koreninice lahko použijejo brez večjih naporov. V godni, močni prsti pa je tudi delovnost koristnih bakterij najbolj živahna in plodonosna.

Zemlja namreč ni mrtva masa in je "delovna" baš zato, ker prebivajo v zgornjnh plasteh prsti milijoni in milijarde silno važnih, a človeškim očem nevidnih živih bitij. Godnost zemlje se ne da kar poljubno prisiliti z umetnimi sredstvi; ne bo postala zemlja godna, če bi jo n. pr. šele spomladi, tik pred setvijo začeli obdelovati in drobiti na vse kriplje. Prsti moramo dati prilike in časa, da se priroda sama v njej udejstvi, da torej priroda sama izvrši v njej čudodelne preosnove. Zimski mraz ustvari grudičasti sestav preorane grude ter jo na ta način fino prezrači in usposobi za koristne preosnove. Novejša raziskovanja so dognala, da baš tista majčkena, le pod povečanim steklom vidna bitja (mikroorganizmi) — razne bakterije, alge in dr. — v prav veliki meri pospešujejo godnost zemlje. Ta majčkena bitja žive največ v površju obdelane prsti, kjer dobe za svoj razvoj potrebno količino zraka in vlage; dobro se počutijo zlasti v takih tleh, ki vsebujejo dovolj apna in humusa (ostankov rastlin in hlevskega gnoja). Bogate žetve se ne dosežejo samo z obilnim dodanjem raznih redilnih snovi, temveč moramo preskrbeti zemljo tudi z dovoljno množino mikroorganizmov bogatega humusa. Predpogoj za bohoten razvoj koristnih zemeljskih bakterij je torej pravočasno obdelana, prezračena in zagnojena zemlja.

V 1 kubičnem cm dobre obdelane zemlje se najde često čez 10 milijonov bakterij. Če si predočimo, da so te bakterije povprečno po tričetrt mikroma (t. j. tisočinke milimetra debele in po en in pol mikroma dolge), ter bi omenjenih deset milijonov tesno skupaj zložili, potem bi to ogromno število bakterij izpolnilo šele prostor ene stotinke kubičnega milimetra. Šele z eno milijardo (tisoč milijonov) bakterij bi napolnili 1 kubični milimeter, torej šele tisoči del 1 kubičnega cm. Če se torej v 1 kubičnem cm zemlje nahaja deset milijonov bakterij, imamo pred seboj še vedno skoraj samo prst.

Razne bakterije povzročajo prav mnogovrstne preosnove v obdelani zemlji, n. pr. gnitje in trohnenje; nekatere nabirajo dušik iz zraka, druge spet pretvarajo amonijak iz gnojil v solitre (soli dušične kisline), ki so najlažje dostopna dušična hrana za rastlinske korenine, a nekatere so pa tudi škodljive, na pr. one bakterije, ki povzročajo razpad solitrov, iz katerih uhaja tedaj sloboden dušik v podobi plina v zrak.

Kakor vsem živim bitjem, je potrebna tudi bakterijam za uspešen razvoj primerna toplina, čeprav prenesejo bakterije tudi prav nizke in visoke topline. Dokler je zemlja zmrznjena, je življenje bakterij v splošnem bolj počasno in mrtvo. Razne vrste bakterij se najbolje počutijo pri različnih temperaturah, navadno pri 20 do 30 stopinj C. So pa nekatere bakterije, ki tudi pozimi prav učinkovito vrše koristne preosnove v obdelani zemlji. Zelo važno je n. pr. delovanje tistih bakterij, ki tudi v najostrejši zimi še vedno po malem razkrajajo beljakovine iz gnoja in rastlinskih ostankov ter s tem pomnožujejo zalogo amonijaka v zemlji.

Ko pa se spomladi zemlja nekoliko ogreje, je delovanje bakterij seveda tem živahnejše. Takrat se začno s polno silo udejstvovati milijoni in milijoni koristnih in škodljivih mikroorganizmov. Znano nam je, kako ugodno učinkuje spomladi že manjša porcija čilskega solitra na orumenele ozimine, ki baš v zgodnji pomladi, dokler je zemlja še prehladna, ne dobe iz zemlje zadosti dušičnate hrane (solitrov), ki bi jo korenine lahko brž sprejele; kajti bakterije, ki pretvarjajo amonijak v soliter, začno delovati šele tedaj, ko se segreje zemlja vsaj na 5 stopinj C. Živahna konkurenca milijonov in bilijonov koristnih in škodljivih bakterij in glivic, ki sodelujejo pri ustvarjenju godnosti zemlje, doseže v vlažni, topli pomladi svoj višek; preko poletja živahnost mikroorganizmov radi pomanjkanja vlage močno opeša, in šele deževna jesen njih delovnost zopet poživi.

Močna in dobro pripravljena zemlja spomladi zadiši. Če imaš srce za domačo grudo, te ta mogočno sveži duh pomladne zemlje naravnost omami in vsega prevzame. To je vonj življenja, duh dela in žive nove moči, ki kipeč iz preorane njive spominje mene in tebe na sladko trpkost življenja: "V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh!"

("Življenje in svet.")

NA PRODAJ JE

Ford Touring Automobil še v dobrem stanju in po ceni. Oglasite se pri lastniku na: Anton Gorenz, R. No. 8, na E. Sangamon Ave. Box 85, Springfield, Ill.—(Adv.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (May 31-1927) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Zastonj nadušljevim in onim, ki trpe vsled mrzlice

Brezplačna poskušnja metode, ki se jo lahko vsakdo posluži, brez sitnosti ali izgube časa.

Ako trpite vsled strašnih napadov naduhe ali mrzlice; ako vas davi, kot bi vas imelo zadušiti ob vsakem vdihu svežega zraka, tedaj ne odlašajte poslati na Frontier Asthma Co. po brezplačno poskušno metodo. Brezizjeme kje živite, ali če v to zaupate ali če práv ne verjamete v zdravila, vseeno naročite to brezplačno zdravilo. Ako trpite še vse življenje in ste nevem kaj vse poskusili, da bi se rešili tega strašnega trpljenja naduhe in tudi če ste nad vsem obupali, vseeno pišite po to brezplačno poskušnjo.

Brezplačni poskusni kupon.
Frontier Asthma Co.,
1312 E. Frontier Bldg., 462 Niagara St.
Buffalo, N. Y.
Pošljite vašo brezplačno poskušno metodo na:
....

Zelo važno za naročnike Prosvete.

Po sklepu seje glavnega odbora S. N. P. J., zborujočega meseca februarja, 1927, se POVIŠA NAROČNINA ZA DNEVNIK PROSVETO ZA $1.00.

Ta sklep stopi v veljavo od 1. julija, 1927, naprej. Upravništvo želi, da naročniki in članstvo ta sklep upoštevajo, kajti bil je potreben, da se ohrani list, kakoršen je, povečan na sedem kolon še za naprej in tako da imajo naročniki več dobrega gradiva.

Seja je tudi sklenila, da se da vsem naročnikom, ki so že sedaj naročeni na list, prilika, da lahko plačajo po stari ceni svojo naročnino in vsi, ki tako želijo, lahko to izvrše do 1. julija, 1927. To velja tudi za vse one, katerim poteče naročnina po 1. juliju, da lahko plačajo sedaj za naprej še po stari ceni.

Bratje in sestre, sedaj imate priliko, da pošljete naročnino, predno stopi v veljavo nova cena. Časa je še skoro dva meseca, vendar hitite s pošiljatvijo vaše naročnine in pridobite še kakega novega naročnika. Zapomnite, da je čas do 1. julija, 1927.

Cene po 1. juliju, 1927, bodo:
Dnevnik za celo leto $6.00, za pol leta $3.00.

Člani doplačajo za celo leto $4.80, za pol leta $2.40.

Za staro domovino stane za celo leto $9.00, za pol leta $4.50.

Za mesto Chicago in Cicero, za celo leto $7.50, za pol leta $3.75.

Te nove cene stopijo v veljavo takoj po 1. juliju, 1927.

Dve darili za nove naročnike

Kdor se potrudi v sedanji kampanji in dobi osem polletnih ali štiri celoletne naročnine za dnevnik "Prosveto" in pošlje celo vsoto upravništvu, dobi krasno

samonapojno pisalno pero
in
avtomatični svinčnik
z lepim pozlačenim znakom S. N. P. J.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane..$5.00

Slovensko-Angleška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo..........$2.00

Zakon Biogenezije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro..........$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami..........$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki..$1.75

Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek..........$1.00

Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo..........50c

"Hrbtenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo..........25c

"Informator"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo..20c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.